

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Mäenalanen, Nina

Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen käytänteet lukion opiskelijahuollossa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen koulutus- ja tutkimusyksikkö, 2007, 41s.

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytäntöjä.

ISSN 1796-4717

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on esitellä luokattoman lukion opiskelijahuoltoon liittyviä käytänteitä ja toimintamalleja erityisesti varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta. Selvitystyön taustana on kymmenen erikokoisen nuorille tarkoitettujen lukion opiskelijahuoltoryhmän jäsenille tehty kysely.

Lukion opiskelijahuollon esikuvana on peruskoulun oppilashuolto, jolla on varsin pitkä historia. Lukion opiskelijahuoltotoiminnan lisääntymiseen on vaikuttanut osaltaan se, että lukiolakia uudistettiin opiskelijahuollon näkökulmasta ja opiskelijan ohjaus ja tukeminen lisättiin valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan vuonna 2003. Nykyisissä lukion opetussuunnitelman perusteissa edellytetään varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmaa.

Yksi mahdollinen tapa lähestyä teoreettisesti opiskelijahuoltoa on systeeminen näkemys. Systeemisen ajattelumallin soveltamista oppilashuoltoryhmissä, kouluyhteisöissä ja nuorta ympäröivissä verkostoissa on kokeiltu mm. nuorten syrjäytymistä ehkäisevässä projektissa. Nuorten pahoinvointi, opiskeluvaikeudet ja syrjäytymisen uhka koskee tänä päivänä yhä enemmän myös lukioikäistä nuorta ja systeeminen lähestymistapa on käyttökelpoinen työote myös lukion moniammatillisessa opiskelijahuoltotyössä.

Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti varhaisen puuttumisen opiskelijan ongelmatilanteissa opiskelijahuoltoryhmän yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista. Syrjäytymisen ehkäisy ja varhaisen puuttumisen periaatteet opiskelijahuollollisessa toiminnassa löytyvät myös kirjattuna kyselyyn vastanneiden oppilaitosten koulukohtaisista opetussuunnitelmista.

Opiskelijahuollon varhaisen puuttumisen näkökulmasta koettiin, että säännöllisen kokoontumisen lisäksi on tärkeää, että koko opettajakunta on oma-aloitteisesti aktiivinen opiskelijahuollollisissa asioissa. Pienissä lukioissa tieto kulkee ja asioista päästään keskustelemaan jatkuvasti. Suurissa lukioissa tapahtuu koko ajan ja asioihin ei aina päästä tarttumaan ajoissa.

Lukioiden opiskelijahuoltoon oli kehitetty erilaisia varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen tähtäviä käytänteitä ja toimintamalleja. Nämä käytänteet ja toimintamallit liittyivät tiedonkulkuun työyhteisössä, oppimisvaikeuksien mahdollisimman varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen, opintopolun nivelvaiheisiin sekä opiskelijahuollon moniammatilliseen verkostoyhteistyöhön.

Avainsanat: Opiskelijahuolto, syrjäytymisen ehkäisy, varhainen tunnistaminen ja puuttuminen, systeemiteoria.

ABSTRACT

Mäenalanen, Nina

Early identification and intervention in student welfare work at upper secondary school. University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit, 2007, 41pp.

Guidance & Counselling Development Projects and Practices.

ISSN 1796-4717

The main purpose of this study is to present early identification and intervention models in student welfare work at upper secondary school. The study was conducted using a questionnaire. Respondents were members of student welfare groups from a number of upper secondary schools (n=10) in Finland.

Upper secondary school student welfare work has utilized the experiences from comprehensive school where the pupil welfare work already has quite a long history. The increase of student welfare work at upper secondary school is partly a result of new school legislation and national curriculum which call for strengthening of student welfare activities. The current national curriculum for upper secondary schools (2003) requires that more attention is paid to early identification and intervention.

One possible way of approaching student welfare work is systemic theory. Systemic models has been tested for example in project which aimed at preventing young people from social exclusion. Psychosocial problems, difficulties in studies, and the danger of social exclusion is concerning more and more young people who are studying at upper secondary school. Systemic theory seems to be a useful approach also in multiprofessional student welfare work at upper secondary school.

Majority of the respondents felt that one of the most important goals in student welfare work is prevention. The principles of prevention of social exclusion and early intervention in student welfare work were included in the curricula of the participating upper secondary school.

From the point of early identification and intervention they felt, it is necessary that teachers meet regularly. They also felt that teachers should have an active role dealing with student's problems. In small schools it is easier to share information and discuss about problems. In large schools many things happen all the time and therefore it is more difficult to intervene early.

Upper secondary schools have developed a number of practical approaches and models for early identification and intervention, including information flow in working places, early identification concerning learning difficulties, moving from school to school and multiprofessional collaboration in the field of student welfare work.

Key words: Student welfare work, prevention of social exclusion, early identification and intervention, systemic approach.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LUKION OPISKELIJAHUOLTO.....	7
2.1	Oppilashuolto opiskelijahuollon taustalla olevana kehityslinjana.....	7
2.2	Uudistunut koululainsäädäntö opiskelijahuollon näkökulmasta.....	9
2.3	Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen opiskelijahuollossa.....	11
3	SYSTEEMINEN TYÖOTE OPISKELIJAHUOLLOSSA.....	13
3.1	Systeemitieteen yleisperiaatteet.....	13
3.2	Systeemisen vaikuttamisen tasot.....	14
3.3	Esimerkki systeemisen ajattelumallin soveltamisesta.....	15
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
4.1	Tutkimusongelma, aineistonkeruu ja -käsittely.....	17
4.2	Tutkimuksen kohdejoukko ja luotettavuuden arviointi.....	18
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	20
5.1	Taustatietoja tutkimuskohteesta.....	20
5.2	Taustatietoja opiskelijahuoltoryhmien toiminnasta.....	21
5.3	Opiskelijahuollon tavoitteet.....	22
5.4	Opiskelijahuoltoryhmien käsittelemiä asioita.....	23
5.5	Opiskelijahuolto ja oppilaitoksen sisäinen yhteistyö.....	24
5.5.1	Yhteistyö vanhempien kanssa.....	25
5.5.2	Opiskelijälähtöisyys.....	26
5.6	Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen käytänteitä ja toimintamalleja.....	26
5.6.1	Tiedonkulkuun liittyviä seikkoja.....	27
5.6.2	Oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen.....	28
5.6.3	Opintopolun nivelvaiheet.....	29
5.6.4	Verkostoyhteistyö varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta.....	31
5.6.5	Arviointi ja opiskelijahuoltotoiminnan kehittäminen.....	32
5.7	Ajatuksia ja ideoita opiskelijahuoltoon varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta.....	32
6	POHDINTA.....	34

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on esitellä luokattoman lukion opiskelijahuoltoon liittyviä käytänteitä ja toimintamalleja erityisesti varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta. Nykymuotoisen nuorille tarkoitetun luokattoman lukion opiskelijahuoltotyön painopiste tulee olla mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäisevässä työssä. Opiskelijahuollon avulla tulee kyetä ennakoimaan ja hoitamaan oppimis- ja sopeutumisvaikeuksia sekä kehittää koulu yhteistyötä opiskelijakeskeisestä näkökulmasta. Lukion opiskelijahuollon painopistealueet on määritelty nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Lisäksi valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta oppilaitokset ovat laatineet koulukohtaiset opetussuunnitelmat myös opiskelijahuollon osalta. Tarkastelen tässä työssä lukioiden opiskelijahuoltotyön toteutumista keskittyen esittelemään erityisesti ennaltaehkäisevää opiskelijahuoltotyötä. Minua kiinnostaa minkälaisia käytännön ratkaisuja ja toimintamalleja Suomessa eri lukioissa on tehty erityisesti opiskelijahuollon varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen osalta. Selvitystyön taustana on kymmenen erikokoisen nuorille tarkoitetun lukion opiskelijahuoltoryhmän jäsenille tehty kysely.

Lasten ja nuorten hyvinvointi näyttää nousseen erityisen huomion kohteeksi viime vuosina. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat tuoneet mukanaan erilaisia riskitekijöitä, jotka pahimmillaan johtavat lasten ja nuorten syrjäytymiseen. Opiskelijahuolto varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta onkin varsin ajankohtainen aihe. Eduskunnan keväällä 2003 hyväksymät ja 1.8.2003 voimaan tulleet opetustoimen säädösten muutokset täsmentävät opiskelijahuollon toteuttamista, vahvistavat kodin ja koulun yhteistyötä ja korostavat koulutuksen järjestäjän vastuuta ja yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveystyöntekijöiden kesken.

Opetushallitus käynnisti heti syksyllä 2003 perusopetuksen, toisen asteen ja aikuiskoulutuksen oppilaitos- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen, jonka toiminta jatkuu vuoden 2007 loppuun. Ohjauksen kehittämishankkeen tavoitteena on ollut alueellisen ja seutukunnallisen eri hallinnonalojen välisen moniammatillisen työn edistäminen. Ennaltaehkäisevää toimintaa on tehostettu, jotta varhainen tunnistaminen ja puuttuminen toteutuvat ja opintojen keskeytykset vähenevät. Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää opintopolun nivelvaiheiden ohjausta ja seurantajärjestelmiä. Vuoteen 2006 mennessä näissä kaikissa aluehankkeissa oli kehitetty alueellista, seutukunnallista sekä eri hallinnonalojen välistä moniammatillista yhteistyötä. Oppilashuoltoa oli tehostettu ja kehitetty. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ovat olleet esillä alueellisissa koulutustilaisuuksissa. Opintojen keskeyttämisen vähentämiseen, opintopolun sujuvuuteen nivelvaiheissa ja seurantajärjestelmien kehittämiseen oli aluehankkeissa löydetty hyviä toimintamalleja. (Karjalainen & Kasurinen 2006.) Opetusministeriön kehittämissuunnitelman (Koulutus ja tutkimus 2003-2008) lähtökohdaksi on koulutuksen perusturvan toteutumisen varmistaminen. Tavoitteena on syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ja tätä kautta koulutuksellisten perusoikeuksien toteutuminen kaikille ihmisille kaikilla koulujärjestelmän tasoilla.

Työskennellessäni itse lukion opinto-ohjaajana olin aktiivisesti mukana kehittämässä ja toteuttamassa opiskelijahuoltoon liittyviä käytänteitä ja toimintamalleja varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Opiskelijahuollon toimenpiteiden tavoitteena oli tuolloin kehittää lukion arkeen mahdollisimman toimivia ja ennaltaehkäiseviä käytänteitä ja toimintamalleja opiskeluun liittyviä ongelmatilanteita varten. Opin tuona

aikana sen, että opiskelijahuollon toiminnan kannalta on tärkeää, että työ ei supistu pelkästään sosiaalisten häiriöiden ja ongelmien selvittämiseen vaan sen tulee olla aktiivinen osa lukion sisäistä kehittämistä. Tärkeää on koko työyhteisön sitouttaminen tähän prosessiin. Oivalsin myös sen, että opiskelijahuoltotyössä nopea ongelmanratkaisu on riippuvainen jokaisen työyhteisön jäsenen aktiivisuudesta ja riittävän nopeasta tiedonkulusta. Nämä asiat mielessäni lähdin tekemään tätä kehittämishanketta.

Lukion opiskelijahuollosta ja opiskelijahuoltoryhmien toiminnasta on tutkimuksia ja varsinaista kirjallisuutta melko niukasti. Tämä johtunee siitä, että lukioiden opiskelijahuolto on vielä melko nuorta verrattuna esim. peruskoulujen oppilashuoltoon. Peruskoulujen oppilashuollosta löytyy jo jonkin verran enemmän tutkimuksia ja kirjallisuutta. Tässä työssä joudun hyödyntämään joiltakin osin myös sieltä saatuja kokemuksia. Jatkossa käytän lukion osalta termiä opiskelijahuolto ja peruskoulun osalta termiä oppilashuolto.

2 LUKION OPISKELIJAHUOLTO

2.1 Oppilashuolto opiskelijahuollon taustalla olevana kehityslinjana

Lukion opiskelijahuollon esikuvana voitaneen pitää peruskoulun oppilashuoltoa, jolla on varsin pitkä historia. Jauhiainen (2002) on kuvannut oppilashuollon kehityslinjoja Suomessa. Hän jakaa oppilashuollon eri toimintamuotojen synnyn ja laajenemisen sekä peruskoulujärjestelmässä tapahtuneiden muutosten perusteella vuosien 1860-1920 nälkä- ja tautipolitiikan kaudeksi. Tällöin alkoi mm. terveystieteiden työ. Oppilashuoltotyön rakentamisen kausi ajoittui 1920-1960-luvuille. Koululääkärien työtä, kasvatusneuvolatoimintaa ja ammatinvalinnan ohjausta säätelevät lait tulivat voimaan viisikymmentäluvulla. Tälle kaudelle osuivat kouluterveydenhuollon valtakunnallisen kehittämisen ohella lähes kaikkien modernien psykososiaalisten asiantuntijajärjestelmien muotojen synty. Psykososiaalisen oppilashuollon kaudella 1960-1990 koulun auttajien joukko oli suurimmillaan. Peruskoulua pyrittiin saamaan tuolloin mahdollisimman omavaraiseksi psykososiaalisten oppilashuollon palveluissa. Koulujen psykologi- ja kuraattoritoiminta jäi kuitenkin kehittymättä koko maan kattavaksi valtakunnalliseksi tukijärjestelmäksi ja vasta lastensuojelulaki vuodelta 1990 määrittelee koulupsykologi ja -kuraattoripalvelut. Laki ei kuitenkaan varsinaisesti velvoittanut kuntia perustamaan koulupsykologin ja kuraattorin virkoja, vaan koulut joutuivat edelleen hankkimaan näitä oppilashuollon palveluja ostopalveluina sosiaali- ja terveydenhuollon puolelta. Psykologin ja kuraattorin työn sisällölle koulujen oppilashuoltotyössä asetettiin kuitenkin uudet tavoitteet. Painopistettä pyrittiin siirtämään yksilökeskeisestä, ongelmia diagnosoivasta ja korjaavasta toiminnasta koko kouluyhteisöön kohdistuvaan ennaltaehkäisevään työhön. (Jauhiainen 2002; Laaksonen & Hytönen 2000.)

Oppilashuoltotyön kannalta tärkeä oppilaanohjaus ja opinto-ohjaajien ammattikunta synnytettiin ennen kaikkea peruskoulua varten. Opinto-ohjaajajärjestelmää ryhdyttiin kokeilemaan 1960-luvun lopulla muutamissa peruskouluissa. Toisin kuin muut oppilashuollon ammattikunnat, opinto-ohjaajat tulivat kuulumaan virallisesti koulun opettajistoon. Opinto-ohjaus sisällytettiin myös omaksi oppiaineekseen peruskoulun opetussuunnitelmaan. Opinto-ohjaajien tehtäväksi tuli ammatinvalinnanohjauksen lisäksi mm. työelämään tutustuttaminen sekä ennen kaikkea oppilaiden ohjaaminen ”oikeisiin” valintoihin ja päätöksiin jatkuvasti mutkistuvassa ja yhä pidempiä opiskelu-uria tarjoavassa koulutusjärjestelmässä. (Jauhiainen 1993; Jauhiainen 2002.)

Oppilashuollon historia heijastelee Jauhiaisen (2002) mukaan peruskoulun muodonmuutoksen lisäksi laajemmin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan muotoutumista. Keskeisiä piirteitä tässä muotoutumisessa on ollut erilaisten koulutuksen, terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten lisääntyminen ja niiden tuottamien palvelujärjestelmien voimakas laajeneminen ja eriytyminen. Oppilashuollon historia kuvastaa vastaavanlaista työnjaollista eriytymistä kouluinstituution sisällä pienoiskoossa. Opettajan avuksi varsinaisen opetustyön ohelle on tullut erilaisia ammattilaisia ja asiantuntijaorganisaatioita. Oppilashuollon kehitys kuvastaa myös hyvinvointipalveluiden painopisteen historiallista muutosta ruumiinterveydestä psyyken ja mielenterveyden vaalimiseen. Tämän päivän koulussa on lukuisten pedagogiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen asiantuntemukseen perustuvien toimintojen avulla

ylläpidettävä työrauhaa, oppilaiden mielenterveyttä ja oppimiskykyä sekä varmistettava oppivelvollisten käynti koulussa. Koulun oppilashuolto muodostaa yhden tällaisen ammatillisen huolenpitoverkoston. (Jauhiainen 2002.)

Peruskoulun oppilashuollolla tarkoitetaan nykyään oppilaiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Useimmissa peruskouluissa on tätä työtä varten perustettu moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, joka arvioi koulun, luokan ja yksittäisten oppilaiden oppimisen esteitä ja opetuksellisen, psyykkisen, sosiaalisen tai yhteisöllisen tuen tarvetta. Peruskoulujen oppilashuoltoryhmät ovat vakiinnuttaneet asemansa suurimmassa osassa peruskouluja viimeisen 15-20 vuoden aikana. (Laaksonen & Hytönen 2000; Pesonen & Heinonen 2005; Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto, 2002.) Oppilashuoltoryhmä muodostuu kussakin koulussa niistä erityistyöntekijöistä, joiden palveluja koululla on käytössään. Tavallisimmin ryhmään kuuluvat rehtorin johdolla kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja, opinto-ohjaaja sekä opettaja. Oppilashuoltoryhmällä ei ole koulussa hallinnollista päätösvaltaa, vaan asiantuntijuuteen perustuva mahdollisuus esittää näkemyksiä ja ehdotuksia. (Ekebon et al. 2000.)

Opiskelijahuoltotyöllä Suomen lukioissa on huomattavasti lyhyempi historia kuin peruskoulujen yläasteiden oppilashuollolla. Peruskoulujen oppilashuoltotyön jo vakiinnuttua lukioiden opiskelijahuoltotyö etsi vielä toimintamallejaan. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollolla on myös vankemmat perinteet kuin lukioiden opiskelijahuollolla. Lukion opiskelijahuoltotoiminnan lisääntymiseen on vaikuttanut se, että lukiolakia uudistettiin opiskelijahuollon näkökulmasta ja opiskelijan ohjaus ja tukeminen lisättiin valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan. Lukion opiskelijahuolto on kirjattuna ensimmäisen kerran valtakunnalliseen opetussuunnitelman perusteisiin vasta vuonna 2003. Uuteen lukion opetussuunnitelmaan tuli sisällyttää opiskelijoiden hyvinvoinnin seuranta sekä syrjäytymisen ehkäisy. Kirjallista tutkimustietoa ei ole siitä, kuinka monessa lukiossa on ennen vuotta 2003 toiminut varsinainen opiskelijahuoltoryhmä. Lukion nuorille tarkoitetun opetussuunnitelman perusteissa 1994 ei ole kuitenkaan vielä otsikkomainintaa opiskelijahuollosta. (Opetussuunnitelman perusteet 1994.)

Opiskelijahuollon tarvetta lukioissa on todennäköisesti ollut lisäämässä se seikka, että suurin osa lukioista luopui luokallisuudesta lukuvuoden 1995-1996 alusta lukien. Suomen lukiot siirtyivät entisestä kurssimuotoisesta lukiosta toteuttamaan luokattoman lukion periaatteita. Luokattomuuden keskeisiä tavoitteita olivat opiskelijoiden itsenäisen päätöksenteon ja opintovastuun lisääminen, opintoajan varioinnin mahdollistaminen ja luokallejäännin aiheuttaman hukkakäynnin poistaminen. Koulun arjessa luokattomuus ei kuitenkaan ole ollut ongelmatonta ja keskustelua luokattoman lukion perimmäisestä olemuksesta on käyty ammattipiireissä laajalti. Opetushallituksen kyselyssä syksyllä 1999 luokattomuuden ongelma-alueeksi nousivat erityisesti opinto-ohjaukseen ja opintojen seurantaan liittyvät kysymykset. Lisäksi vaihtelevien ryhmien katsottiin vaikeuttavan ryhmähengen syntymistä ja heikentävän opiskelijoiden sosiaalisia taitoja ja vähentävän opiskelijatuntemusta. Osa kyselyyn vastanneista toi esille heikkojen opiskelijoiden ongelmat. Vaikka opiskelijoiden oman vastuun katsottiin lisääntyneen, niin monet vastaajat pitivät sitä myös riittämättömänä. Huolestuneita oltiin myös opiskeluaikojen pitenemisestä. (Luokattoman lukion toimivuus 1999.) Nämä seikat omalta osaltaan todennäköisesti ovat olleet lisäämässä lukioidenkin opiskelijahuollollisten toimenpiteiden tarvetta.

2.2 Uudistunut koululainsäädäntö lukion opiskelijahuollon näkökulmasta

Kasurisen mukaan opetustoimessa tarjottavien ohjauspalveluiden laatuun vaikuttavia kulmakiviä on, että lainsäädännössä on määritelty mm. opiskelijan subjektiiviset oikeudet saada ohjausta (Karjalainen & Kasurinen 2006). Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat lukiolaki ja –asetus, valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta, Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista, koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma sekä lukioasetuksen 3. pykälän mukainen vuosittainen suunnitelma (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003).

Opetusministeriö asetti vuonna 2000 oppilashuoltotyöryhmän, jonka tehtävänä oli esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen osalta selvittää ja arvioida oppilashuoltoon liittyvä säädöspohja, sen toimivuus ja mahdolliset muutostarpeet sekä mm. tehdä ehdotukset oppilashuollon valtakunnallisiksi kehittämistavoitteiksi. Käsiteltävinä olevien säännösten muuttamisen yhtenä tarkoituksena oli määritellä oppilashuolto/opiskelijahuolto aikaisempaa täsmällisemmin. Työryhmän näkemyksen mukaan myös toisen asteen koulutuksen hyvin järjestetyn opetuksen ohessa opiskelijahuoltotoiminta lisää opiskelijan hyvinvointia ja hyvää oppimista. Se edistää ja ylläpitää hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia ja lisää niiden edellytyksiä. Oppilashuoltotyöryhmän mukaan opiskelijahuolto pyrkii turvaamaan opiskelun onnistumisen ja tukee opiskelijan terveyden myönteistä kehitystä ja kasvua. Opiskelijahuollon tehtävänä on yksilö- ja yhteisötasolla pyrkiä ehkäisemään vaikeuksien syntyä tukemalla opiskelijaa sekä edistämällä kouluyhteisön keskinäistä yhteistyötä. Työryhmän mielestä opiskelijahuoltotyö voi tuoda koulun perustehtävän kehittämiseen moniammatillista asiantuntemusta. Selvitystyönsä perusteella työryhmä esitti perusopetuslakiin, lukiolakiin ja lakiin ammatillisesta koulutuksesta tehtäviä opiskelijahuoltoon koskevia säädösmuutoksia ja opiskelijahuoltotyötä edistäviä kehittämissuhteita. Lisäksi työryhmä esitti lainsäädännöllisiä jatkotoimenpiteitä opiskelijahuollon osalta kansanterveyslain, lastensuojelulain ja henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevien lakien selkiyttämiseksi. Helmikuussa 2003 eduskunta hyväksyi ehdotetut lainmuutokset ja oppilashuolto/opiskelijahuolto määriteltiin perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa samalla tavalla. Sillä tarkoitetaan oppilaan/opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Opetusministeriön oppilashuoltotyöryhmä esitti myös Opetushallituksen tehtäväksi ottaa huomioon opetussuunnitelman perusteissa oppilas/opiskelijahuoltoon koskevat tavoitteet. Kehittämistavoitteissaan työryhmä esitti lukioiden opiskelijahuollon osalta, että myös lukioissa tulisi olla moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä, jonka tulee toimia ensisijaisesti ennaltaehkäisevästi. (Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002.)

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen voimassaolevissa opetussuunnitelman perusteissa 2003 on opiskelijan ohjaukselle ja tukemiselle asetettu tavoitteet ja kuvattu, miten näitä palveluja tulee järjestää. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetusta varten lukion opetussuunnitelma noudattaen opetussuunnitelman perusteita. Lisäksi koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman tulee täsmentää ja täydentää perusteissa esitettyjä tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Koulutuksen järjestäjä voi

hyväksyä opetussuunnitelman kunta- tai lukiokohtaisena. (Opetussuunnitelman perusteet 2003.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että paikallisesti ja oppilaitoskohtaisesti tehdään ohjauksen toteuttamisen suunnitelma (Karjalainen & Kasurinen 2006). Lukiossa opiskelijan ohjaukseen ja tukemiseen kuuluvat opiskelijahuollon lisäksi kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö, ohjauksen järjestäminen, opiskelun erityinen tuki sekä kieli- ja kulttuuriryhmien opetus (Opetussuunnitelman perusteet 2003).

Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) opiskelijahuolto määritellään opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimiseksi. Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve opiskelu- ja työympäristö sekä ehkäistä syrjäytymistä. Opiskelijahuolto on opiskeluympäristön hyvinvoinnin edistämistä sekä oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opiskelijoiden osallisuutta oman työyhteisön edistämiseksi tulee tukea ja vastuu opiskelijahuollosta kuuluu osaltaan kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville. Lisäksi opetussuunnitelmassa mainitaan, että opiskelijahuoltoa voidaan myös lukioissa koordinoita ja kehittää moniammatillisessa opiskelijahuoltoryhmässä.

Opetussuunnitelman normittamana tämän päivän lukioissa edellytetään opiskelijahuollollisia toimenpiteitä. Jokaisessa lukiossa on tehty ohjauksen toteuttamisen suunnitelma. Niissä näkyy oppilaitoksen sisäisen työnjaon lisäksi moniammatillisen, eri hallinnon alojen välisen ja työelämän sekä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja toimintatavat. (Karjalainen & Kasurinen 2006.) Oppilashuoltoryhmää voidaan pitää tärkeimpänä oppilashuollon toimenpiteiden suunnittelusta vastaavana tahona (Laaksonen & Wiegand 2000).

Tutkittua ja kirjallista tietoa siitä, että onko Suomen jokaisessa lukiossa toimiva opiskelijahuoltoryhmä, ei ole toistaiseksi saatavilla. Oppilaitoskohtaisia opiskelijahuoltoryhmiä on viime vuosina kuitenkin perustettu aiempaa enemmän myös lukioissa. Osassa kuntia on myös kuntakohtaisia opiskelijahuollon ryhmiä. (Peltonen 2003.) Katsaus Suomen lukioiden kotisivuille osoittaa, että suurimmassa osassa lukioita ohjaus nähdään laaja-alaisena toimintana, jossa oppilaitoksen henkilöstöllä on omat vastualueensa ja opiskelijoiden ohjausta ja tukemista varten on perustettu erilliset moniammatilliset opiskelijahuoltoryhmät.

Opiskelijahuoltoryhmä lukiossa on yleensä rehtorin tai hänen määräämänsä henkilön johdolla säännöllisesti kokoontuva työryhmä. Tavallisimmin ryhmään kuuluvat rehtorin lisäksi opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, erityisopettaja, koulupsykologi ja/tai koulukuraattori, lastensuojelun edustaja ja tapauskohtaisesti ryhmänohjaaja tai aineenopettaja sekä huoltajat. Oppilaitoksen ulkoisessa yhteistyössä yhteistyökumppaneita voivat olla myös muiden oppilaitosten edustajat, viranomaiset, seurakunnat ja kansalaisjärjestöt. Lukion opetussuunnitelmaoppaassa mainitaan, että opiskelijahuoltoryhmien toiminnan kannalta on toivottavaa, että ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. (Peltonen 2003.)

2.3 Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen lukion opiskelijahuollossa

Yhtenä uudistuneen koululainsäädännön tavoitteena oli kehittää oppilas- ja opiskelijahuoltoa ennaltaehkäisevämpään suuntaan (Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002). Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmaa edellytetään myös nykyisissä lukion opetussuunnitelman perusteissa (Opetussuunnitelman perusteet 2003). Lisäksi toisen asteen koulutuksen uusissa opetussuunnitelmissa edellytetään paikallisia ja oppilaitoskohtaisesti tehtyjä ohjauksen suunnitelmia. Lukion oma ohjaussuunnitelma on lukiokoulutuksen ohjauksen keskeisin väline. Kasurisen mukaan ohjaus ja oppilashuolto sivuavat toisiaan useissa koulun toimintaan liittyvissä kysymyksissä ja ohjaustoimintaa voidaankin jo pitää yhtenä osana ennalta ehkäisevää oppilashuoltotyötä. (Karjalainen & Kasurinen 2006.) Myöskään tämän päivän lukioissa ohjausta ja opiskelijahuoltoa ei voi pitää täysin erillisinä osina, vaan ne tukevat toisiaan lukion arjessa. Tällä on oma merkityksensä myös esim. opinto-ohjaajan työnkuvalle. Opinto-ohjaajalla on merkittävä rooli lukiossa mm. opiskelijoiden syrjäytymiskehityksen ehkäisyssä (Merimaa 2004).

Opetushallituksen syksyllä 2003 käynnistämän oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen vuosille 2003-2007 yhtenä tarkoituksena on parantaa henkilöstön valmiuksia vastata oppilaiden ja opiskelijoiden lisääntyvään ohjaustarpeeseen. Ohjausta ja opiskelijahuoltoa tehostetaan syrjäytymistä ennaltaehkäisevien toimenpiteiden avulla siten, että varhainen tunnistaminen toteutuu ja varhaiselle puuttumiselle luodaan toimintaedellytykset. Hankkeen tavoitteeksi on myös asetettu opintojen keskeytymisen väheneminen, opintopolun sujuvuus nivelvaiheissa ja seurantajärjestelmien kehittäminen. Vuoteen 2006 mennessä kaikissa aluehankkeissa on kehitetty alueellista, seutukunnallista sekä eri hallinnonalojen välistä moniammatillista yhteistyötä. Oppilashuoltoa/opiskelijahuoltoa on tehostettu ja kehitetty. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ovat olleet esillä alueellisissa koulustilaisuuksissa. Opintojen keskeyttämisen vähentämiseen, opintopolun sujuvuuteen nivelvaiheissa ja seurantajärjestelmien kehittämiseen on aluehankkeissa löydetty hyviä toimintamalleja. (Karjalainen & Kasurinen 2006.)

Osassa oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen aluehankkeista on ollut tavoitteena erityisesti lukiokoulutuksen ohjaustoiminnan kehittäminen. Näissä aluehankkeissa on raportoitu, että lukiokoulutuksen ohjauksen kehittäminen tapahtuu ensisijaisesti alueen opinto-ohjaajien työryhmissä ja lukioiden moniammatillisten opiskelijahuoltoryhmien työskentely tukee ohjaustoiminnan kehittämistä. Yhtenä lukiokoulutuksen ohjaustoiminnan kehittämishaasteena on ollut mm. ryhmänohjaajien ja aineenopettajien ohjausroolin ja ohjausvastuun vahvistaminen. Lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstöä on koulutettu esimerkiksi nimenomaan varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen. Aluehankkeita pyydettiin myös raportoimaan varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen kehittämisen keinoja. Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen kehittämistoimenpiteet voitiin jakaa oppilaitoksen sisäisiin toimenpiteisiin ja yhteistyöverkostoissa toteutettaviin toimenpiteisiin. Alueilla oli kehitetty erilaisia keinoja varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen kehittämiseksi. (Karjalainen & Kasurinen 2006.)

Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ilmenevät oppilaitosten toiminnassa monin tavoin. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportin (2006) perusteella oppilaitoksissa on opiskelijahuoltoa oppilaan- ja opinto-ohjauksen

kehittämishankkeen aikana kehitetty syrjäytymistä ehkäisevästä näkökulmasta. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ovat olleet oppilaitosten toiminnan ohjenuorina. (Karjalainen & Kasurinen 2006.)

3. SYSTEEMINEN TYÖOTE OPISKELIJAHUOLLOSSA

3.1 Systemiteorian yleisperiaatteet

Yksi tutkimuskirjallisuudessa esitetyistä tavoista lähestyä teoreettisesti oppilashuoltoa on systeeminen näkemys (Kts. Esim. Laaksonen & Wiegand 2000). Systemistä lähestymistapaa tarjotaan uutena näkökulmana sovellettavaksi oppilashuoltoon, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Koulun henkilökunnalla voi olla ratkaisun avaimet useimpiin yhteisössä ilmeneviin ongelmiin kunhan nämä voimavarat saadaan käyttöön. Systemistä työtettä tarjotaan oppilashuoltotyöhön perinteisten yksilökeskeisten ratkaisukeinojen tilalle ja samalla voidaan puhua häiriöiden todellisesta ennaltaehkäisystä. (Laaksonen & Wiegand 2000.)

Systemisen näkemyksen taustalla oleva systemiteoria on lähtöisin luonnontieteistä. Gregory Batesonin ansiosta systemiteoreettista ajattelua sovelletaan fyysikaalisten ja biologisten ilmiöiden ohella myös sosiaalisiin systeemeihin. Bateson osoitti, miten erilaisista lähteistä peräisin olevat ideat voivat olla käyttökelpoisia myös ihmisten välisen kanssakäymisen ymmärtämisessä. (Laaksonen & Wiegand 2000.)

Systemisessä ajattelussa yksilöä tarkastellaan hänen omassa ympäristössään. Opiskelija on mm. perheensä, luokkansa, työpaikkansa, kansallisuusryhmänsä ja vertaisryhmänsä jäsen. Luokka on osa koulun systeemiä, joka puolestaan on osa koulujärjestelmää. Systemisessä lähestymistavassa ei ajatella ainoastaan sopeutumista olemassa oleviin systeemeihin vaan myös kehitystä ja kasvua. Sen mukaan aina on mahdollisuus luoda uusi näkemys tilanteesta yhdessä kaikkien asianosaisten kanssa ja tämä taas auttaa löytämään vaikuttamiselle uusia tavoitteita ja kohteita. Systemisen lähestymistavan etuna pidetään sitä, että kun kuva koulusta ja sen toiminnoista systeeminä on muodostunut, on helpompi löytää solmukohtia, jotka estävät opiskelijaa löytämästä tai käyttämästä kykyjään rakentavasti hyväkseen. Tämä näkemys sisältää muun muassa kuvan opiskelijan ja kouluttajien välisistä suhteista, jotka tulisi nähdä kehämäisinä prosesseina. Samaa periaatetta tulisi soveltaa ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Lähestymistapa ei siirrä vastuuta kenellekään erityisesti tai syytä ketään erityisesti. Se osoittaa, että kokonaisuus, joka koulussa pitää ottaa huomioon, käsittää tavoitteet, itsesääntelyn ja monimutkaisen ja monimuotoisen vuorovaikutuksen koulusysteemeissä. (Laaksonen 2000.)

Koulu on myös osa suurempia systeemejä. Systemisen työtteen avulla voi oppia ajattelemaan vuorovaikutuksen termein ja näkemään säännöllisyyttä teoissa ja toiminnoissa. Näkemys estää hyväksymästä yksinkertaisia selityksiä, koska aina ollaan tekemisissä useiden ihmisten, tekijöiden ja osasysteemien kanssa. On myös mahdollista yhdistää eri tasojen tarkastelua ja välttää siten haitalliseksi tai riittämättömäksi havaittu työskentelymalli, jossa keskitytään vain yhteen tasoon. (Laaksonen 2000.) Laaksonen ja Wiegandin (2000) mukaan systeeminen ajattelu ei leimaa ketään syntipukiksi. Se on hyvä ajattelumalli ehkäisevään työhön. Jos tiedostetaan koulun vaikutus opiskelijoihin, on helpompaa laatia opetussuunnitelmaa ja suunnitella muita toimintoja.

Systemisen ajattelumallin kolme periaatetta soveltuvat erityisesti oppilas/opiskelijahuoltoryhmien ja niiden jäsenten työhön. Niistä ensimmäinen on neutraalisuuden periaate, jonka mukaan opiskelijaa tai ketä muuta tahansa avun pyytäjää ei saa leimata sanomalla häntä riskiopiskelijaksi. Leimaamisella saadaan vain aikaan se, ettei uskota opiskelijan mahdollisuuksiin selvitä tai omiin mahdollisuuksiin

auttaa häntä. Sirkulaarisuudella tarkoitetaan sitä, että opiskelija on eri systeemien osa ja kuuluu jäsenenä useaan eri ryhmään. Auttajan on hyvä pyrkiä tunnistamaan nämä ryhmät, koska ne ovat potentiaalisia yhteistyökumppaneita, joilta voi saada paremman kokonaisnäkemyksen työskentelyyn opiskelijan kanssa. Kolmas systeemisen ajattelumallin periaate, joka soveltuu opiskelijahuoltotyöhön, ovat systeemiset hypoteesit eli oletukset. Opiskelija elää useiden osasysteemien verkostossa ja auttajan tulee muotoilla yhä uudelleen työhypoteeseja eli oletuksia näiden osasysteemien merkityksestä opiskelijan elämässä. Oletusten tulisi kertoa jotakin opiskelijan ja häntä ympäröivien osasysteemien suhteesta. Auttajan tulisi valita osasysteemi, johon ammattiroolissa voi vaikuttaa yhdessä opiskelijan kanssa, jotta toivotun suuntaista muutosta saataisiin aikaan. (Laaksonen 2000.)

Ekologinen lähestymistapa on yksi monista systeemisen ajattelun suuntauksista, joiden käyttöä suositellaan oppilashuoltoryhmien työssä. Se voi auttaa ryhmän jäseniä määrittelemään oppilaan/opiskelijan riskitilannetta ja näissä tilanteissa tarvittavia toimenpiteitä. Ekologisessa lähestymistavassa jokainen oppilas/opiskelija nähdään erottamattomana osana jotakin sosiaalista systeemiä. Häiriöitä ei nähdä oppilaan/opiskelijan sairautena vaan systeemien välisenä ristiriitana. Ekologisen lähestymistavan mukaan ristiriitoja ja vastakkainasetteluja kehittyy, kun opiskelijan toimintakyvyn ja ympäristön vaatimusten välillä on kuilu. Opiskelijan taidot ja valmiudet eivät vastaa ympäristön vaatimuksia. Tilanteeseen puuttumisen tavoite on tässä lähestymistavassa palauttaa opiskelijan toimintakyky tässä tietyssä ympäristössä siten, ettei ulkopuolista avunantajaa enää tarvita. Tilanteeseen puuttuminen merkitsee useimmiten vaikuttamista sekä opiskelijaan ja hänen oppimissysteemiinsä että opettamisympäristöön. Oppilashuoltoryhmästä voi sen omaksuman systeemisen näkemyksen myötä tulla muutoksen aktivaattori. (Laaksonen 2000.)

3.2 Systeemisen vaikuttamisen tasot

Oppilaan/opiskelijan epäonnistumiseen tai onnistumiseen vaikuttavia osasysteemeitä ovat opetussuunnitelmat, opettajat, opetusmenetelmät, opetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen tukijärjestelmät, oppilashuoltoryhmä, opintojen ohjaus, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten toiminta, hallintohenkilöstön verkostot ja yhteistyö tai niiden puuttuminen, perhe-, kulttuuri- tai etninen tausta, vertaisryhmä ja opiskelija itse. Kaikissa näissä osasysteemeissä on aikuisilla opiskelijan opintojen kannalta erityisrooli. He ovat tietoa, taitoja ja maailmankuvaa välittävän ohjaajan roolissa. Tässä roolissa ohjaajan on otettava vastuuta ”välittävien siltojen” rakentamisesta opiskelijalla oppimistilanteessa olevien tietojen, taitojen, kykyjen ja valmiuksien ja edessä olevien vaatimusten välille. Monen opiskelijan epäonnistuminen voidaan siten nähdä opiskelijan tilanteeseen sopivan ohjaavan aikuisen puuttumisena silloin, kun opiskelija olisi tätä aikuista kipeimmin tarvinnut. (Laaksonen 2000.)

Laaksonen mukaan optimaalisen vaikuttamisen aikaansaamiseksi välittävien aikuisten on valittava tietoisesti ne vaikuttamisen tasot, joilla muutosta pyritään aikaansaamaan. Oppilashuoltoryhmän systeeminen vaikuttaminen voi Laaksonen näkemyksen mukaan tapahtua viidellä tasolla. (Laaksonen 2000.)

1) Oppilashuoltoryhmän työllä pyritään muuttamaan oppilasta/opiskelijaa. Tämä tarkoittaa, että kaikki voitava pyritään tekemään, jotta oppilas pystyisi selviytymään vaatimuksista omilla resursseillaan. Vaikuttamiseen käytetään kaikkia yksilöllisen kohtaamisen muotoja. Tämä vaatii auttajalta runsaasti aikaa ja henkilökohtaista kontaktia opiskelijaan. (Laaksonen 2000.)

2) Opettajan näkemystä ja asennetta muutetaan moniammatillisella konsultaatiolla. Tämä tarkoittaa, että muutoksen oletetaan tapahtuvan ammattilaisissa, jotka päivittäin tapaavat opiskelijoita. Heidän työasenteensa vaikeuksissa olevaan opiskelijaan, kokonaisnäkemyksensä syrjäytymisen syistä ja niihin vaikuttamisesta tulisi muuttua. Heidän tulisi Laaksosen mukaan oppilashuoltoryhmän konsultaation avulla oppia näkemään uusia mahdollisuuksia auttaa opiskelijaa, jonka tilanne on aikaisemmin heistä näyttänyt toivottomalta. (Laaksonen 2000.)

3) Kehitetään opetussuunnitelmia, joiden säätely useissa maissa on valtakunnallisessa ohjauksessa. Hallinnon tason muutokset ja opetustyössä näkyvät muutokset vievät usein vuosia. Valtakunnallisen ohjauksen ollessa Suomessa nyt minimissään, Laaksosen mukaan opettajien ja koulujen luovalle kehittämiselle on tullut enemmän tilaa ja vaatimuksia. (Laaksonen 2000.)

4) Kun yksi koulu tai palvelukeskus muuttaa omia työkäytäntöjään, heidän muuttunut toimintansa haastaa myös yhteistyökumppaneita tarkistamaan työtapojaan. Laaksosen mukaan näin voi tapahtua joskus myös avoimen tai tiedostamattoman konfliktin kautta. (Laaksonen 2000.)

5) Muutos kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa. Tämä tarkoittaa, että avoimuus muiden kulttuureille ja tavoille johtaa myös matkalle omaan kulttuuriin ja sen kummallisuuksiin. Tästä esimerkkinä nuorten syrjäytymistä ehkäisevän projektin yhteydessä järjestetyt seminaarit eri maissa, jossa ammattilaiset pääsivät vaihtamaan näkemyksiä, opiskelemaan ja konsultoimaan toisiaan systemisen lähestymistavan soveltamisessa. Laaksosen mukaan heistä muodostui asiantuntijajoukko opiskelijoiden koulutusjärjestelmään palauttamiseksi ja syrjäytymiskiirteen katkaisemiseksi. (Laaksonen 2000.)

Systemisen ajattelumallin etu on nimenomaan siinä, että tilanteen muuttamisvastuun nähdään jakautuvan eri tasoille; yksilön ja lähiyhteisön, ammattiauttajien, organisaation rakenteiden, kansallisten koulutusjärjestelmien ja kansainvälisen yhteistyön tasoille. Jokaisen tason on määriteltävä roolinsa ongelmien ratkaisemisessa yleisesti ja yksittäisen opiskelijan kohdalla. Jokaisella näistä tasoista muutos käynnistyy asennemuutoksesta ja käyttäytymisen tai työkäytännön taustalla olevan ajattelumallin tarkastelusta. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

3.4 Esimerkki systemisen ajattelumallin soveltamisesta

Systemisen ajattelumallin soveltamista oppilashuoltoryhmissä, kouluyhteisöissä ja nuorta ympäröivissä verkostoissa on kokeiltu mm. nuorten syrjäytymistä ehkäisevässä projektissa. Tässä Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystason koordinoimassa kansainvälisessä projektissa kohderyhmänä olivat peruskoulun tai ammatillisen koulutuksen opiskelijat, joiden ennuste menestyä opinnoissaan oli huono. Oppilaitoksen toimintatapoja ja näkökulmia pyrittiin muuttamamaan käyttämällä systemistä työtettä. Projektissa huomattiin, että onnistumiset ja epäonnistumiset eivät aina johdukaan kohderyhmästä tai heitä ohjaavista henkilöistä. Joskus systeemit ovat kylväneet yksilöön epäonnistumisen siemenen, ja onnistuneen auttamisen edellytyksenä on systemien tunnistaminen ja muuttaminen. Joskus on houkutus puhua ongelmallisesta opiskelijasta, kun itse asiassa tulisi varsinaisesti pohtia opetus- ja ohjausmenetelmien kehittämistä sekä innovatiivista ja joustavaa opetuksen rakennetta. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

Projektin yhteydessä pyrittiin löytämään keinoja yläasteella ja ammatillisessa koulutuksessa olevan nuoren syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi systemisen

ajattelumallin ja moniammatillisten opiskelijahuoltotiimien avulla. Systemisen ajattelumallin katsottiin antavan opettajille ja ammattiauttajille myönteisen lähtökohdan nuorten auttamiseen. Nuoren ihmisen syrjäytymiskehityksen taustalla ovat usein eri syistä kesken jääneet tai heikosti suoritettavat opinnot. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

Syrjäytymistä ehkäisevä kansainvälinen projekti opetti siihen osallistuville, että syrjäytymiskehitystä ei voida katkaista pelkästään nuorten koulutusta lisäämällä, ja muillakaan yksittäisillä toimenpiteillä päästään harvoin tuloksiin. Tästä syystä opettaja ohjaushenkilöstön tulee kehittää syrjäytymistä ehkäiseviä työmenetelmiä käyttöönsä. Projektin toimijat löysivät systemisen mallin sovelluksina uusia tapoja jäsentää työtään, muodostaa auttavia tiimejä ja toimivia verkostoja. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

Suomesta yhtenä projektiin osallistuneena oppilaitoksena oli Espoon terveys- ja sosiaalialan oppilaitos. Projektin toteuttaneiden arvion mukaan osallistuminen projektiin toi arvokasta tietoa oman oppilaitoksen systeemeistä ja syrjäytymisen ennaltaehkäisystä. Systemisen ajattelutavan mukainen työskentely johti pohtimaan asioita eri puolilta kuin ehkä perinteisesti oppilaitoksessa oli totuttu. Aiemmin pääpaino työssä tuntui olevan korjaavalla alueella. Projektin myötä siirryttiin selvästi ennaltaehkäisyynkin. Opiskelijat oppivat käyttämään opiskelijahuollon ydinryhmän palveluja. Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien määrä lisääntyi. Opiskelijahuoltoryhmän jäsenten rooli tuli kaikille paremmin tietoon ja yhteistyöstä tuli suunnitelmallista. Oman työn rajaaminen auttoi liittämään muita tahoja tarkoituksenmukaisesti mukaan opiskelijahuollon yhteistyöhön. Opiskelijahuoltoryhmä alkoi olemaan projektin ansiosta paremmin ajan tasalla opiskelijoiden ja oppilaitoksen asioista. Kaikki keskeyttäjät ohjattiin nyt ennen päätöstä opiskelijahuoltoryhmän neuvotteluun, mikä auttaa paremmin ymmärtämään nuoren päätöstä. Opettajien välinen yhteistyö lisääntyi ja opettajat sitoutuivat systemiseen ajattelumalliin. Sitoutumisen aste vaikutti systemisten muutosten aikaansaamiseen. Oppilaitoksessa alettiin projektin myötä käyttämään enemmän yksilöllisesti suunniteltuja suoritustapoja, esimerkiksi suullisia tenttejä lukuvaikeuksissa. Arvioinnin ja palautteiden antamista tehostettiin. Ensimmäisellä lukukaudella ryhmille alettiin nimeämään kaksi tutoropettajaa, jotta opiskelun alkuvaiheessa olisi paremmat resurssit opiskelijan henkilökohtaiseen tukemiseen. Projektin myötä myös opiskelijoiden valintaperusteita jouduttiin pohtimaan uudelleen. Projektin ansiosta opiskelijahuoltoryhmän toiminnassa suunnittelu, toiminta ja päätöksenteko on kirjallisena sekä seuranta tarkempaa kuin ennen, mikä taas ryhdittää työtä. Oppilaitoksen tutorkoulutus, opiskelijatutorointi sekä pienryhmätoiminta jatkuu. Kaiken kaikkiaan projekti auttoi opiskelijahuoltoryhmää ja opettajia oppimaan uusia toimintatapoja erilaisten ongelmien käsittelyssä. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

Kansainvälisessä projektissa systemistä työtettä sovellettiin yläasteikäisten ja ammatillisessa koulutuksessa oleviin nuoriin. Nuorten pahoinvointi, opiskeluvaikeudet ja syrjäytymisen uhka koskee tänä päivänä yhä enemmän myös lukioikäistä nuorta ja systeminen lähestymistapa lienee käyttökelpoinen työote myös tämän päivän nuorille tarkoitettun lukion moniammatillisessa opiskelijahuoltotyössä. Lisäksi tämän päivän lukiolainen saattaa suorittaa osan opinnoistaan myös ammatillisella puolella tai päinvastoin. Nuori on sama nuori niin ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiokoulutuksessaakin. Uuden työkäytännön eli osasysteemin hyväksyminen esimerkiksi oppilaan ohjaukseen, moniammatillisen tiimin työhön tai opetukseen vaatii joustavuutta koulun toimintakokonaisuuden sisältä tälle osasysteemille. Joustavuutta edellytetään toisaalta yksilöiltä, toisaalta koulun perinteiltä ja yhteistyökäytännöiltä. (Osallistava oppilashuolto 2000.)

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelma, aineiston keruu ja -käsittely

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on selvittää nykymuotoisen nuorille tarkoitettua luokattoman lukion opiskelijahuoltoa erityisesti varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta. Tarkoituksena on luoda katsaus erikokoisiin ja eri puolilla Suomea toimivien lukioiden opiskelijahuollon varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen käytänteisiin ja toimintamalleihin.

Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin kyselylomakkeen (liite 1), jonka lähetin toukokuussa 2006 sähköpostitse kymmenen eri lukion opinto-ohjaajalle sekä heidän kautta opiskelijahuoltoryhmän muille jäsenille. Tavoitteena oli näin saada mahdollisimman paljon moniammatillista näkemystä opiskelijahuollon toimintamalleista ja käytänteistä. Valitsin sähköpostitse lähetettävän kyselyn aineistonkeruumenetelmäksi siksi, että sen avulla oli mahdollista tavoittaa eri puolilla Suomea toimivien lukioiden opiskelijahuoltoryhmän jäseniä ja joilta oli mahdollista kysyä montaa eri asiaa liittyen opiskelijahuoltoon. Kyselyssä selvitettiin 21 kohdan lomakkeella lukion opiskelijahuollon käytänteitä ja toimintamalleja varhaisen puuttumisen näkökulmasta.

Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa erikokoisten lukioiden opiskelijahuollon konkreettisesta toiminnasta. Minkälaisia varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen toimenpiteitä lukioiden opiskelijahuollossa toteutetaan? Minkälaisia työyhteisön tiedonkulun käytänteitä ja toimintamalleja lukioilla on opiskelijahuoltotyössä käytössään? Miten lukioissa tunnistetaan oppimisvaikeuksia ja puututaan niihin ajoissa? Minkälaisia käytänteitä ja toimintamalleja lukioilla on käytössään nivelvaiheissa? Minkälaisia käytänteitä ja toimintamalleja lukioilla on käytössä verkostoyhteistyössä?

Kysely sisälsi pääosin kysymyksiä, joihin oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Näitä oli kuitenkin täydentämässä avoimet kysymykset, joihin sai kirjoittaa vastauksen omin sanoin. Tällä pyrin varmistamaan näin pienessä otoksessa sen, että esille tulisi näkökohtia, joita vastausvaihtoehdoissa ei ole mukana. Tällaiseen kyselytutkimukseen liittyy kuitenkin väistämättä heikkouksia, joista yksi voi olla se, että kysyjän mielestä kattaviksi laaditut valmiit vastausvaihtoehdot tavoittavat vain osittain vastaajan ajatusmaailman olennaiset puolet. Ei ole myöskään varmaa, ovatko vastaajat pyrkineet vastaamaan huolellisesti. (Hirsjärvi et al. 2000.) Tämän seikan pyrin välttämään siten, että otin etukäteen yhteyden valitsemieni lukioiden opinto-ohjaajiin ja kerroin, mistä kehittämishankkeessani on kysymys. Lisäksi pyysin heitä välittämään kyselyn mahdollisimman monelle opiskelijahuoltoryhmän jäsenelle. Osa opinto-ohjaajista vähätteli tässä vaiheessa oman lukion opiskelijahuollon toimintamalleja vedoten esim. kyseisen lukion pieneen opiskelijamäärään. Kyselyn saatekirjeessä perustelin kuitenkin vielä kehittämishankkeeni päämääriä ja sain vastaukset takaisin täytettynä kahta lukiota lukuun ottamatta. Vastauksia sain myös muilta opiskelijahuoltoryhmän jäseniltä.

Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla tiedusteltiin vastaajan tehtäväkuvaa lukiossa sekä lukion kokoa. Yleensä lukion moniammatilliseen opiskelijahuoltoryhmään kuuluu muitakin kuin oppilaitoksen edustajia. Tällä tavoin sain tietää, minkä ammattiryhmän edustaja oli kulloinkin vastaamassa kyselyyn. Lisäksi halusin tietää, minkä kokoisesta lukiosta oli kysymys. Tällä halusin selvittää, onko lukioiden oppilasmäärillä merkitystä eri opiskelijahuollon käytänteisiin ja

toimintamalleihin. Kyselyn ensimmäisellä sivulla selvitin myös ketä kyseisen lukion säännöllisesti kokoontuvaan opiskelijahuoltoryhmään kuuluu ja minkälaisia yhteistyöverkostoja opiskelijahuoltoryhmällä oli käytössään. Kyselyn ensimmäisellä sivulla tiedustelin lopuksi vastaajan käsitystä opiskelijahuollon tavoitteista ja käsitystä siitä, ovatko opiskelijahuollon tavoitteet tarpeellisessa määrin tiedossa myös muilla lukion työntekijöillä.

Kyselylomakkeen toinen sivu sisälsi kysymyksiä lukion opiskelijahuoltoryhmän ja ryhmänohjaajien sekä muun aineenopettajakunnan välisen yhteistyön toimintamalleista. Toisella sivulla käsiteltiin myös tämän kehittämishankkeen kannalta olennaisimpia asioita eli vastaajan käsitystä opiskelijahuoltoryhmän roolista ongelmien tunnistamisessa sekä niihin ajoissa puuttumisessa.

Kyselylomakkeen viimeisellä sivulla siirryttiin kysymään vastaajan käsityksiä opiskelijahuoltoryhmän tiedon kulkuun liittyvistä asioista eri tahoille sekä nivelvaiheiden huomioimisesta ja niihin liittyvistä hyvistä käytänteistä. Viimeisellä sivulla tiedusteltiin myös vastaajan käsityksiä siitä, miten moniammatillisuus toimii lukion opiskelijahuoltoryhmän toiminnassa. Lopuksi tiedusteltiin, miten kunkin lukion opiskelijahuoltoryhmä arvioi omaa työtään, työkäytänteitään ja opiskelijahuollon toteutumista. Kyselyn loppuun olin jättänyt avointa tilaa, jos vastaaja halusi vielä täydentää vastauksiaan. Halutessaan vastaajat saivat myös kirjoittaa ennaltaehkäisevää opiskelijahuoltotyön ideoita.

Kyselylomakkeesta saamani aineiston analysoin selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkivän lähestymistavan kautta. Kyselylomakkeen vastauksista ilmenevät lukioiden opiskelijahuollon käytänteet ja toimintamallit olen käynyt läpi yksitellen ja pyrkinyt avaamaan ne lukijalle tämän kehittämishankeraportin tekstissä. Tämän lisäksi olen tehnyt niistä raportin tekstiin taulukoita ja kuvioita, joissa on kuvattu opiskelijahuollon käytänteet ja toimintamallit yhteenvetoina.

4.2 Tutkimuksen kohdejoukko ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen otoksen muodostavat kymmenen erikokoisen nuorille tarkoitetun lukion opiskelijahuoltoryhmää. Yhteistyölukiot valitsin siten, että käytin hyväksi jo olemassa olevia verkostoja. Yhteistyölukiot löytyivät maantieteellisesti Lapin läänistä ja Etelä-Suomen läänistä. Lapin lääniin kyselyn lähetin viidelle lukiolle. Viisi Etelä-Suomen läänissä sijaitsevaa yhteistyölukiota löysin opinto-ohjaajien monimuotokoulutuksen opiskelijoiden avulla.

Tutkimuksen kohdejoukkoa lähestyin siten, että ensin otin yhteyden kunkin lukion opinto-ohjaajaan. Taustalla oli oletus, että opinto-ohjaajalla on keskeinen rooli lukioiden opiskelijahuoltotoiminnassa. Esitellessäni lukioiden opinto-ohjaajille kehittämishanketta, pyysin heitä välittämään sähköpostitse lähetettävän kyselyn mahdollisimman monelle opiskelijahuoltoryhmän jäsenelle tavoitteena näin saada moniammatillista näkökulmaa.

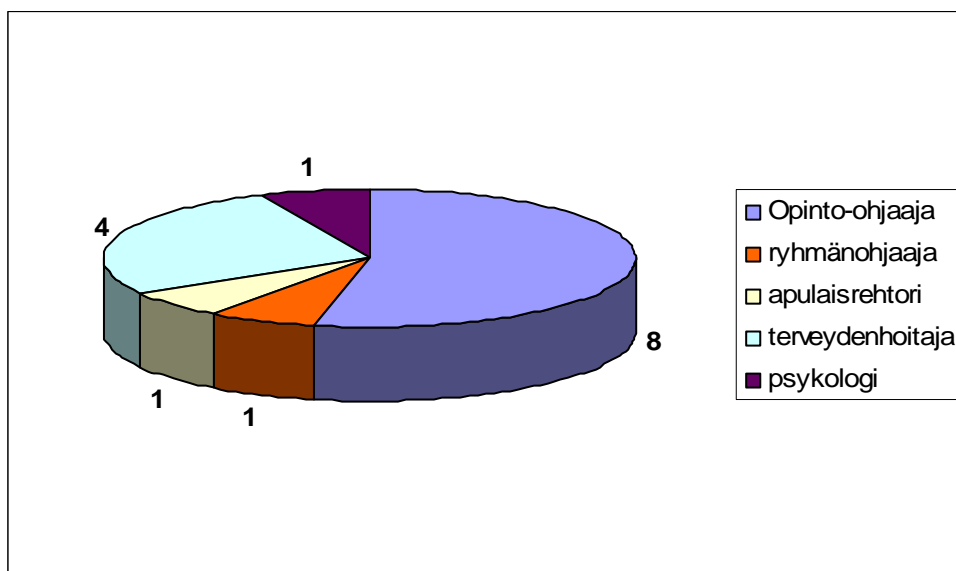
Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli kyselylomakkeen avulla hankkia mahdollisimman konkreettista ja käytännöllistä tuntumaa lukioissa toimivista opiskelijahuollon toimintamalleista. Kyselylomakkeen pyrin laatimaan kehittelyn jälkeen siten, että siinä kysyttiin riittävällä määrällä kysymyksiä lukion opiskelijahuollon toimintamalleista ja käytännöistä. Käytännöllisistä syistä rajasin

kehittämishankkeeni kohderyhmän kymmeneen yhteistyöluokioon. Vaikka pyrkimykseni oli saada moniammatillisia näkökulmia, valtaosa vastaajista oli kuitenkin opinto-ohjaajia. Tästä syystä kehittämishankkeen tuloksia ei voi yleistää laajemmin vaan ne ovat suuntaa antavia.

5. TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Taustatietoja tutkimuskohteesta

Kyselyyn vastasi 15 eri puolilla Suomea toimivan lukion opiskelijahuoltoryhmän jäsentä. Kymmenestä lukiosta kyselyn palautti määräaikaan mennessä kahdeksan. Osasta lukioita sain vastauksia siis useammalta opiskelijahuoltoryhmän jäseneltä. Viidestätoista vastaajasta kahdeksan henkilöä toimi opinto-ohjaajan tehtävässä, joista kaksi toimivat myös samaan aikaan ryhmäohjaajan tehtävässä. Ryhmäohjaajan ominaisuudessa näiden lisäksi vastasi yksi henkilö. Apulaisrehtoreita kyselyyn vastasi yksi henkilö, psykologeja kyselyyn vastasi yksi henkilö ja terveydenhoitajia kyselyyn vastasi neljä henkilöä.

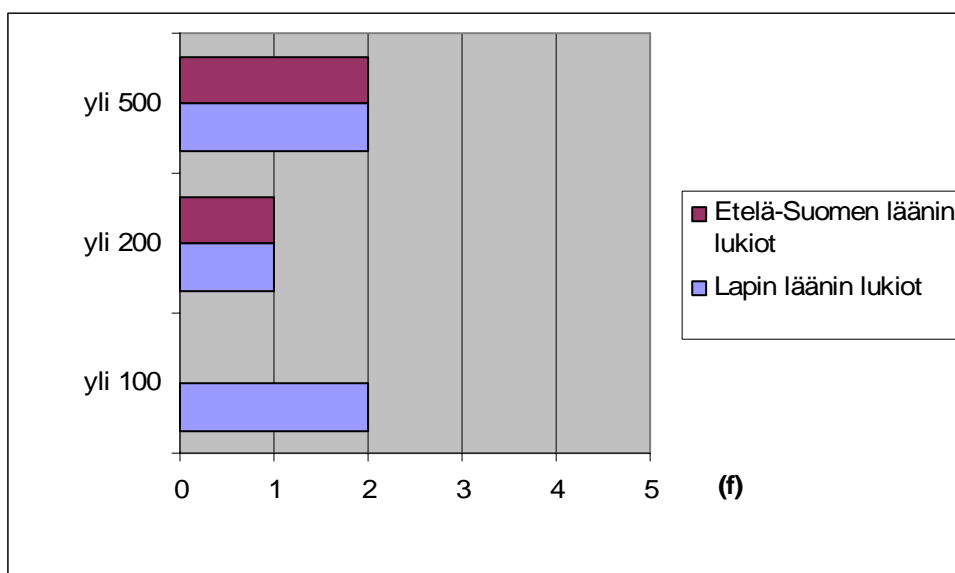

KUVIO 1 Kyselyyn vastanneiden jakautuminen eri ammattiryhmiin

Kyselyyn vastanneilla opinto-ohjaajilla oli kullakin oma erityinen rooli lukion opiskelijahuoltoryhmässä. Opinto-ohjaajien rooli oli lukiokohtainen. Yhden lukion opinto-ohjaaja vastasi lukionsa ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden opiskeluun liittyvistä asioista kun taas toisen lukion opinto-ohjaaja toimi opiskelijahuoltoryhmässä aina vaihtelevissa rooleissa opinto-ohjaajana, ryhmäohjaajana ja aineenopettajana. Yksi opinto-ohjaaja kuvasi rooliaan opiskelijahuoltoryhmässä aktiiviseksi toimijaksi kun toinen opinto-ohjaaja oli koko opiskelijahuoltoryhmän vetäjä. Toisessa lukiossa opiskelijahuoltoryhmän vetovastuu oli jaettu opinto-ohjaajan ja rehtorin kesken. Eräässä lukiossa opinto-ohjaajan vastuulla oli esitellä lukiossa ilmenevät asiat opiskelijahuoltoryhmälle. Tässä tapauksessa opiskelijahuoltoryhmä oli perusasteen kanssa yhteinen. Kaikista yhtenäisin tehtäväkuva oli opiskelijahuoltoryhmään kuuluvilla terveydenhoitajilla. Heidän tehtävänsä ryhmässä keskittyi selkeästi opiskelijan terveydellisiin seikkoihin ja jatkohoitoon ohjaamiseen. Kyselyyn vastanneen apulaisrehtorin vastuulla omassa opiskelijahuoltoryhmässä oli tuoda tieto opiskelijoiden poissaoloista ja kurssien keskeytyksistä. Kyselyyn vastanneen psykologin rooli oli olla

opiskelijahuoltoryhmän ulkopuolinen konsultti.

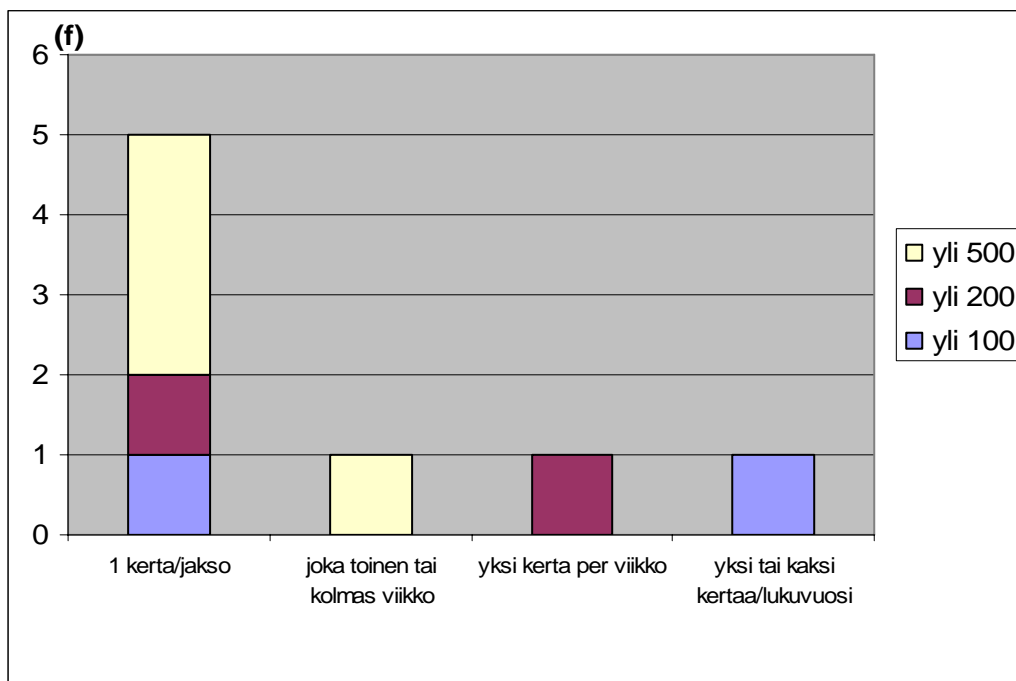
Kahdeksasta kyselyn palauttaneista lukioista neljä oli yli viidensadan opiskelijan lukiota, kaksi yli kahdensadan opiskelijan lukiota ja kaksi yli sadan opiskelijan lukiota. Maantieteellisesti erikokoiset lukiot sijoittuivat siten, että Lapin läänistä löytyvät kaksi yli sadan opiskelijan lukiota, yksi yli kahdensadan opiskelijan lukio sekä kaksi yli viidensadan opiskelijan lukiota. Etelä-Suomen läänisiin sijoittuivat kyselyyn vastanneista yksi yli kahdensadan opiskelijan lukio sekä kaksi yli viidensadan opiskelijan lukiota.

KUVIO 2 Lukioden alueellinen jakautuminen ja opiskelijamäärä

5.2 Taustatietoja opiskelijahuoltoryhmän toiminnasta

Kyselyyn vastanneista kaikilla oli lukioissaan säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä. Viidellä kyselyyn vastanneista lukioista opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu kerran jaksoa kohden. Yksi kyselyyn vastanneista lukioista ilmoitti kokoontuvansa joka toinen tai kolmas viikko. Yhden lukion opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu kerran viikossa. Yksi lukio ilmoitti opiskelijahuoltoryhmän kokoontuvan yhden tai kaksi kertaa lukuvuodessa. Suurin osa niistä, jotka vastasivat kokoontuvansa kerran jaksoa kohden, olivat sitä mieltä, että se ei ole riittävä määrä opiskelijahuollon varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Mielenkiintoista on, että lukio, joka ilmoitti opiskelijahuoltoryhmän kokoontuvan yhden tai kaksi kertaa lukuvuoden aikana, totesi sen olevan riittävä määrä. Selittävänä tekijänä tässä voisi ehkä pitää sitä, että kyseessä oli melko pieni sadan opiskelijan lukio. Voi myös olla, että lukiolla oli käytössä opiskelijahuollon varhaisen puuttumisen osalta muita käytänteitä, jotka eivät tässä kyselyssä ilmenneet. Eräässä vastauksessa todettiinkin esim, että vähempi kokoontuminen riittää opiskelijahuollon varhaisen puuttumisen näkökulmasta, jos opettajakunta on oma-aloitteisesti aktiivinen näissä asioissa. Kyselyyn vastanneista lukioista ne kaksi, jotka kokoontuivat opiskelijahuollon palavereihin joka toinen tai kolmas viikko, ilmoittivat sen olevan riittävä määrä varhaisen puuttumisen näkökulmasta.

KUVIO 3 Opiskelijahuoltoryhmän kokoontumistiheys oppilaitoksen kokoluokituksen mukaan

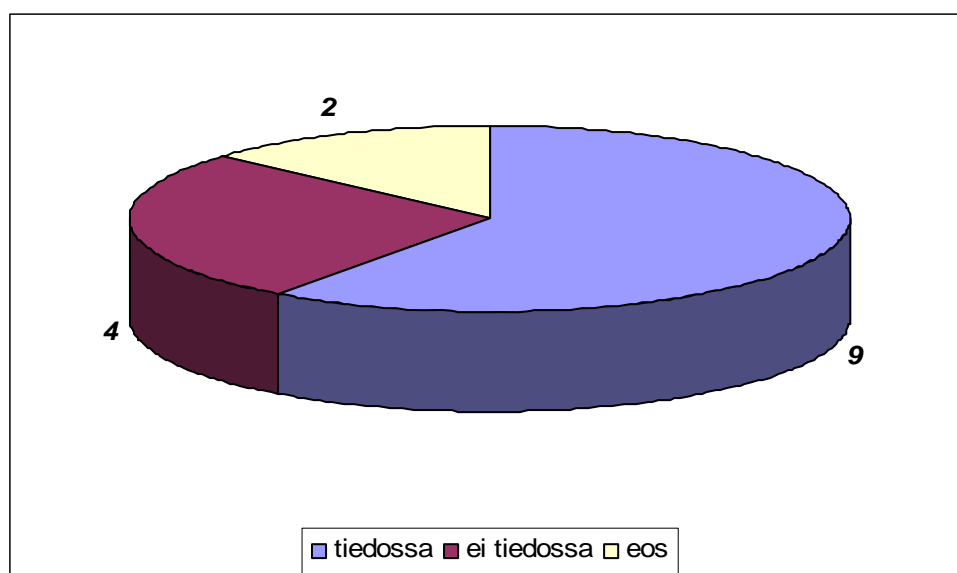
Opiskelijahuoltoryhmien työ oli moniammatillista yhteistyötä. Kyselyn perusteella suurimmassa osassa lukioita säännöllisesti kokoontuvaan opiskelijahuoltoryhmään kuuluivat rehtori ja tai apulaisrehtori, opinto-ohjaaja tai opinto-ohjaajat ja terveydenhoitaja. Erityisesti opiskelijamääriltään suurimmissa lukioissa tähän opiskelijahuoltoryhmän peruskokoonpanoon kuuluivat myös erityisopettaja tai ns. aineopot. Aineopoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä eri aineiden tukiopettajia kuten esim. englannin ja ruotsin tukiopettajat, matemaattisten aineiden tukiopettaja, äidinkielen tukiopettaja sekä reaalin tukiopettaja. Aineopo-nimitys nousi esille kyselyyn vastanneilta. Virallisesti aineopo-järjestelmää ei lukiossa tunneta. Kyseessä lienee perinteinen tukiopeutus. Kyselyyn vastanneista lukioista yhdessä sosiaalitoimen edustaja osallistui säännöllisesti opiskelijahuoltokokouksiin, kun taas suurimmassa osassa lukioita sosiaalitoimen edustajan katsottiin kuuluvan ns. muihin tahoihin, pidettiin yhteyttä tarvittaessa. Yhdessä lukiossa kuraattorin katsottiin myös kuuluvan opiskelijahuoltoryhmän peruskokoonpanoon. Samoin yhdessä lukiossa psykologi kuului säännöllisesti kokoontuvaan opiskelijahuoltoryhmään. Suurimmassa osassa kyselyyn vastanneista lukioista vastattiin kuitenkin, että kuraattori ja psykologi olivat tahoja, joihin oltiin tarvittaessa yhteydessä. Tarpeen mukaisesti opiskelijahuoltoryhmien kokouksiin osallistuivat myös opiskelija itse, vanhemmat, ja ryhmänohjaaja. Yksi lukio ilmoitti, että poliisi ja koululääkäri osallistuvat kerran vuodessa opiskelijahuoltoryhmän kokoukseen. Toinen lukio ilmoitti varsinaisen opiskelijahuoltoryhmän ohessa toimivan tukiryhmän, johon kuuluu tarvittaessa eri alan asiantuntijoita.

5.3 Opiskelijahuollon tavoitteet

Kyselylomakkeessa avoimella kysymyksellä tiedusteltiin, mitkä ovat vastaajan mielestä lukion opiskelijahuollon tärkeimmät tavoitteet. Suurimmassa osassa vastauksia käytettiin termejä syrjäytymisen ehkäisy tai varhainen puuttuminen ongelmatilanteissa.

Lisäksi monissa vastauksissa käytettiin termiä ongelmien ratkaisu. Opiskelijoiden hyvinvointi ja sen tukeminen koettiin tärkeäksi asiaksi. Yhdessä vastauksessa todettiin opiskelijahuollon tärkeimmiksi tavoitteiksi edellisten lisäksi koko kouluyhteisön ja työyhteisön hyvinvointi. Joissakin vastauksissa ei esitelty yksittäisiä tavoitteita vaan todettiin, että opiskelijahuolto on opiskelijan tukemista kaikin puolin. Eräässä vastauksessa todettiin lukion opiskelijahuollon tärkeimmäksi tavoitteeksi säilyttää kaikki opiskelijat normaalissa koulunkäynnissä. Toisessa todettiin, että opiskelijahuolto on opiskelijoista huolehtimista. Yhdessä vastauksessa opiskelijahuollon tavoitteeksi oli lisäksi asetettu erityistä tukea tarvitsevien tunnistaminen ja eteenpäin ohjaaminen.

Suurin osa kyselyyn vastanneista koki, että lukion opiskelijahuollon tavoitteet ovat tarpeellisessa määrin tiedossa myös lukion muilla työntekijöillä. (Kuvio 4) Viidestätoista vastaajasta kaksi ei osannut sanoa, ovatko opiskelijahuollon tavoitteet muun työyhteisön tiedossa riittävästi. Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että opiskelijahuollon tavoitteet eivät olleet tarpeellisessa määrin tiedossa lukion muilla työntekijöillä. Näissä vastauksissa todettiin, että lukion työntekijöillä voi olla epärealistinen kuva opiskelijahuollon resursseista. Lisäksi joissakin opinto-ohjaajien vastauksissa viitattiin aineenopettajiin, jotka eivät ehkä koe asioita samanlaisina kokonaisuuksina kuin ehkä opinto-ohjaaja kokee.

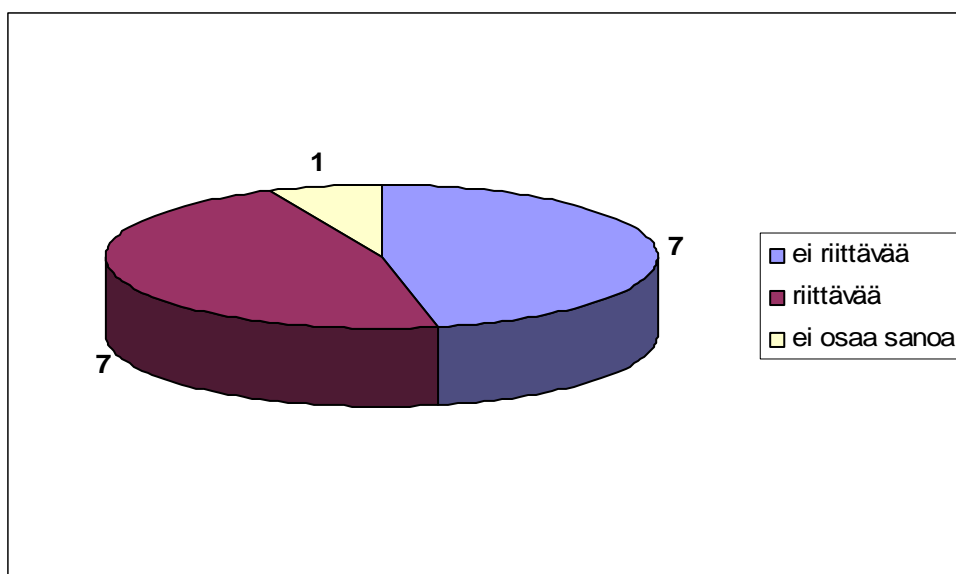
KUVIO 4 Työyhteisön tietoisuus opiskelijahuollon tavoitteista –vastaajan arvio

5.4 Opiskelijahuoltoryhmien käsittelemiä asioita

Kyselylomakkeessa kartoitettiin, millaisia asioita lukioiden opiskelijahuoltoryhmissä käsiteltiin. Vastausten perusteella lukioiden opiskelijahuoltoryhmien työ painottui selkeästi yksittäisen opiskelijan hyvinvointiin ja opiskelumenestykseen liittyviin seikkoihin. Eniten vastauksissa mainittiin opiskelijoiden poissaolot, jotka koettiin usein signaalina johonkin laajempaan opiskelijaa koskettavaan ongelmaan. Useimmissa vastauksissa mainittiin poissaolojen lisäksi kurssien keskeytykset, oppimisvaikeudet, koulumenestys sekä psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Mielenterveyteen ja päihteisiin sekä opiskelijan perhetilanteeseen liittyvät kysymykset olivat myös useimpien opiskelijahuoltoryhmien arkipäivää.

5.5 Opiskelijahuolto ja oppilaitoksen sisäinen yhteistyö

Valtakunnallisen lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) mukaan vastuu opiskelijahuollosta kuuluu osaltaan kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville. Noin puolet kyselyyn vastanneista koki, että nykyinen yhteistyö opiskelijahuoltoryhmän ja aineenopettajien sekä ryhmänohjaajien välillä on riittävää. (Kuvio 5) Viidestätoista vastaajasta seitsemän oli sitä mieltä, että yhteistyö ei ollut riittävää. Kaikissa näissä vastauksissa tuli ilmi tiedottamiseen ja tiedonkulkuun liittyviä ongelmia. Varsinkin suurissa lukioissa tapahtuu koko ajan ja asioihin ei päästä tarttumaan tarpeeksi ajoissa.

KUVIO 5 Opiskelijahuoltoryhmän ja aineenopettajien sekä ryhmänohjaajien välinen yhteistyö -vastaajan arvio

Kyselylomakkeen avoimella kysymyksellä kartoitettiin, millaisia vastaajan mielestä toimivia käytänteitä ja toimintamalleja opiskelijahuoltoryhmän ja aineenopettajien sekä ryhmänohjaajien kesken oli käytössä. (Taulukko 1) Pienten lukioiden vastauksista ilmeni, että mitään erityisiä käytänteitä ei ollut kehitetty. Pienissä lukioissa tieto kulkee ja asioista keskustellaan jatkuvasti. Suurten ja keskisuurten lukioiden vastauksissa sitä vastoin ilmeni monenlaisia erilaisia käytänteitä ja toimintamalleja, joita oli kehitetty nimenomaan opiskelijahuoltoryhmän ja opettajakunnan välille. Monissa vastauksissa tuli ilmi, että aineenopettajien ja ryhmänohjaajien rooliin kuuluu olla aktiivisesti keskusteluyhteydessä opiskelijaan ja jos huoli herää, ilmoittaa siitä viipymättä opiskelijahuoltoryhmän jäsenille. Ryhmänohjaajien vierailut opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa olivat myös sitä varten, että ryhmänohjaaja voi esittää huolensa opiskelijahuoltoryhmälle. Eräässä lukiossa oli käytössä ns. nelikenttäkooste eli seurantakaavake, jossa ryhmänohjaaja jaksotodistusten jaon jälkeen laatii koosteen avuntarvitsijoista ja tuo tuen tarpeessa olijat opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen. Kahdessa lukiossa oli kehitetty ns. huolenlaatikko tai huolilomaketta. Monissa vastauksissa painotettiin säännöllisen tapaamisen merkitystä opiskelijahuoltoryhmän ja opettajakunnan välillä. Joissakin vastauksissa tuli ilmi, että tiivis yhteydenpito ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan välillä on tärkeää.

TAULUKKO 1 Lukioiden käytänteitä ja toimintamalleja opiskelijahuoltoryhmän ja aineenopettajien sekä ryhmänohjaajien välillä (n=15)

- ryhmänohjaaja ensisijainen yhteydenottaja kodin kanssa käytävässä keskustelussa
- palaverit
- jaksotodistusten yhteydessä ryhmänohjaaja laatii koosteen avuntarvitsijoista ja tuo tuen tarpeessa olijat
- opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen
- aineopojärjestelmä eli tukiohjaajat aineissa
- keskipäivän klinikat
- opinto-ohjaajan ja ryhmänohjaajan säännölliset tapaamiset
- ryhmänohjaajan vierailut opiskelijahuoltokokouksissa
- huolenlaatikko tai huolilomake
- opettajanhuonekeskustelut, aktiivinen informaation vaihto opettajakunnan kesken

5.5.1 Yhteistyö vanhempien kanssa

Lukion opetussuunnitelmassa määritellään kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön periaatteet. Tärkein oppilaitoksen yhteistyökumppani opiskelijan opiskelun ja hyvinvoinnin tukemisessa ovat huoltajat. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003; Peltonen 2003.) Oppilaitoksen sisäisessä yhteistyössä opiskelijahuollon suunnitelman laatimiseen osallistuvat osaltaan myös vanhemmat (Peltonen 2003).

Kyselylomakkeen avoimella kysymyksellä kartoitettiin, millaisia vastaajan mielestä toimivia käytänteitä oli käytössä huomioidessa opiskelijahuoltoryhmän työssä opiskelijoiden vanhemmat. (Taulukko 2) Suurin osa vastaajista ilmoitti toimintamalleikseen säännölliset vanhempainillat ja yhteydenotot tarvittaessa. Yhteydenottajana useimmiten oli ensisijaisesti opiskelijan ryhmänohjaaja tai rehtori. Syynä yhteydenottoon olivat tavallisesti opiskelijan poissaolot tai kurssin keskeytys. Lukioiden välillä oli eroja siinä kuinka helposti vanhempiin otetaan yhteyttä. Yksi lukio ilmoitti, että pitää matalaa kynnystä yhteydenotoissa. Opiskelijan saavuttaessa täysi-ikäisyyden vanhempia rohkaistaan olemaan itse aktiivisesti yhteydessä kouluun.

Kaksi lukiota ilmoitti vanhempien pystyvän reaaliaikaisesti seuraamaan opiskelijan opintomenestystä nettipohjaisesta opintokortista. Yhdessä lukiossa opiskelijan huoltajat kutsuttiin mukaan neljännen opiskeluvuoden suunnitteluun.

TAULUKKO 2 Lukioden käytänteitä ja toimintamalleja huomioidessa opiskelijoiden huoltajat (n=15)

- yhteydenotot tarvittaessa
- vanhempainillat
- huoltajalla mahdollisuus seurata opiskelijan opintosuorituksia ja kurssivalintoja nettipohjaisesta opintokortista
- huoltajat mukana 4.opiskeluvuoden suunnittelupalaverissa
- keskeytyneestä kurssista kirjallinen ilmoitus kotiin
- liiallisista poissaoloista kirjallinen ilmoitus kotiin
- täysi-ikäisten opiskelijoiden huoltajia rohkaistaan olemaan yhteydessä oppilaitokseen

5.5.2. Opiskelijälähtöisyys

Lukion opetussuunnitelman perusteet velvoittaa oppilaitoksia tukemaan opiskelijoiden osallisuutta oman työyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseksi. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003.)

Kyselylomakkeella kartoitettiin vastaajan mielestä toimivia käytänteitä oppilaitoksen opiskelijälähtöisyyden suhteen. Kahdessa vastauksessa pidettiin tärkeänä, että opettajakunta pitää hyvät suhteet opiskelijoihin, jotta heillä olisi alhainen kynnyks ottaa tarvittaessa yhteyttä. Tärkeää oli opiskelijan käytettävissä oleminen. Myös muissa vastauksissa pidettiin tärkeänä sitä, että opiskelijaa kuunnellaan ja opiskelijan kanssa keskustellaan. Opiskelijan etua pidettiin tärkeänä.

Konkreettisia toimintamalleja esiteltiin vastauksissa melko vähän. Oppilaskunnan toiminta ja tutor-toiminta mainittiin näistä vastauksista useimmissa. Yksi vastaaja ilmoitti, että opiskelijat ovat voineet osallistua erilaisiin ryhmiin, jossa kehitetään koulua. Samassa vastauksessa kerrottiin, että oppilaskuntaa pyritään kuulemaan säännöllisesti.

5.6 Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen käytänteitä ja toimintamalleja

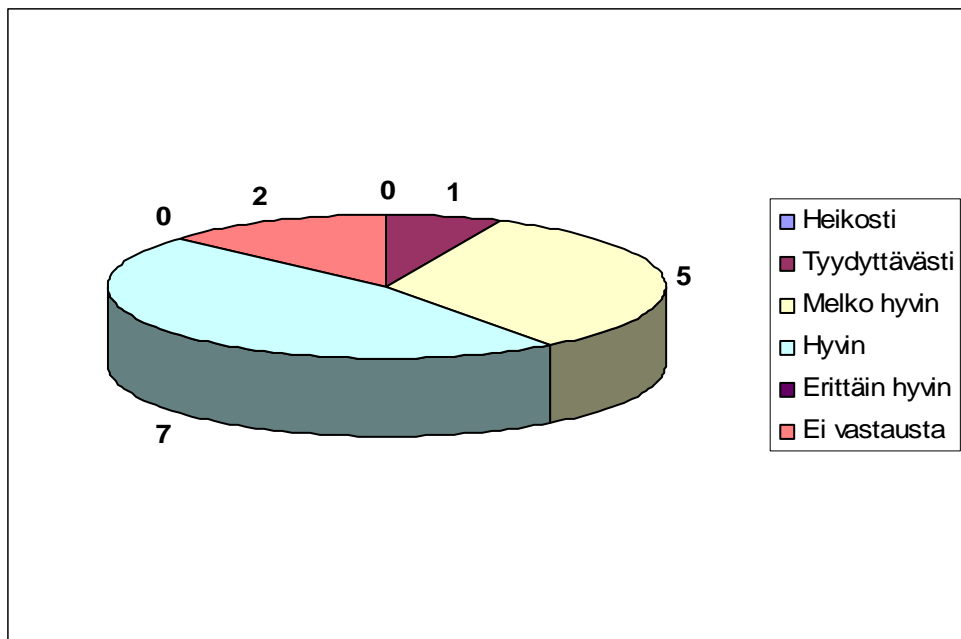
Tässä kehittämishankkeessa pyrittiin kymmenen erikokoisen lukion opiskelijahuoltoryhmän jäsenille tehtävän kyselyn avulla löytämään ja esittelemään luokattoman lukion opiskelijahuoltoon liittyviä käytänteitä ja toimintamalleja erityisesti varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta. Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti varhaisen puuttumisen opiskelijan ongelmatilanteissa opiskelijahuoltoryhmän yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista. Syrjäytymisen ehkäisy ja varhaisen puuttumisen periaatteet opiskelijahuollollisessa toiminnassa löytyvät myös kirjattuna kyselyyn vastanneiden oppilaitosten koulukohtaisista opetussuunnitelmista. Kyselyyn vastanneet lukioden opiskelijahuoltoryhmien jäsenet pyrkivät toteuttamaan toiminnassaan valtakunnallisen lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden opiskelijahuollon painotuksia.

5.6.1 Tiedonkulkuun liittyviä seikkoja

Tiedonkulkuun työyhteisössä liittyvät asiat nousivat jo esille oppilaitoksen ja työyhteisön väliseen yhteistyöhön liittyvissä vastauksissa. Kyselylomakkeessa oli kuitenkin myös varsinaisia opiskelijahuoltoryhmän ja muun työyhteisön tiedonkulkuun liittyviä kysymyksiä. Kyselyssä tiedusteltiin valmiilla vastausvaihtoehdoilla vastaajan arviota siitä, miten tiedotus opiskelijoiden asioista toimii opiskelijahuoltoryhmän ja työyhteisön välillä. (Kuvio 6) Tämän lisäksi kyselyssä kartoitettiin lukion työyhteisön sisällä käytössä olevia tiedonkulun kannalta toimivia käytänteitä ja toimintamalleja erityisesti varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta. (Taulukko 3)

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että tiedonkulku opiskelijahuoltoryhmän ja muun työyhteisön välillä kulkee hyvin tai melko hyvin. Yksi vastaaja arvioi tiedonkulun tyydyttäväksi. Avoimista vastauksista ilmeni kuitenkin, että moni koki, että tärkeisiin opiskelijahuollollisiin asioihin ei aina silti päästä tarttumaan ajoissa. Opiskelijahuollon pääpaino tuntui olevan korjaavalla alueella.

Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta moni vastaaja ilmoitti, että heidän lukiossaan oli käytössä erilaisia käytänteitä ja toimintamalleja. Lähes jokainen ilmoitti tärkeäksi toimintamalliksi poissaolojen seurannan ja poissaoloista raportoinnin opettajakunnan keskuudessa joko virallisesti tai välituntikeskustelun muodossa. Poissaoloseurannan lisäksi moni vastaaja ilmoitti heidän lukiossaan olevan käytössä erilaisia seurantalomakkeita tai huolilomakkeita, joihin opettajakunta tarvittaessa kirjasi opiskelijoihin liittyviä huolenaiheita. Monissa vastauksissa ilmoitettiin myös, että opettajankokoukset ja rehtorin viikottain antamat tiedotteet olivat sitä varten, että opiskelijoihin asioihin päästäisiin tarttumaan ajoissa. Monissa vastauksissa painotettiin opettajien, ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajan aktiivista ja säännöllistä yhteydenpitoa. Vastauksissa painotettiin ryhmänohjaajien aktiivista roolia opiskelijoiden ja muun työyhteisön välissä ennaltaehkäisevän opiskelijahuoltotyön kannalta. Yksi vastaaja ilmoitti opiskelijahuoltotyön yhdeksi käytänteeksi ns. hyvinvointiarviot. Sen lisäksi, että opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen saatetaan tietoa opiskelijoiden poissaoloista tai muista vaikeuksista, opiskelijahuoltoryhmä pohtii opiskelijoiden hyvinvointia kokonaisvaltaisemminkin.

KUVIO 6 Opiskelijahuoltoryhmän ja työyhteisön välinen tiedonkulku –vastaajan arvio

TAULUKKO 3 Lukioden tiedonkulun kannalta työyhteisön käytänteitä ja toimintamalleja varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta (n=15)

- seurantalomakkeet
- huolilomakkeet
- poissaolojen seuranta ja raportointi
- opettajainkokoukset
- rehtorin viikkotiedote
- tiedottaminen suoraan asianomaiselle taholle
- hyvinvointiarviot
- ryhmänohjaajien ja aineenopettajien raportointi opiskelijahuoltoryhmälle
- tiivis ja säännöllinen yhteydenpito ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan välillä
- opettajilla mahdollisuus varata aika opiskelijahuoltoryhmän konsultaatioon
- ryhmänohjaajien aktivointi
- viikottaiset infot opettajille
- ryhmänohjaajan tuokiot opiskelijoille
- välituntikeskustelut

5.6.2 Oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja puuttuminen

Valtakunnallisessa lukion opetussuunnitelmassa opiskelijahuolto on opiskeluympäristön hyvinvoinnin edistämistä sekä oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003.) Kyselylomakkeen avoimella kysymyksellä kartoitettiin millaiseksi vastaaja koki lukion opiskelijahuoltoryhmän roolin oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien tunnistamisessa sekä niihin ajoissa puuttumisessa. Suurin osa vastaajista koki, että opiskelijahuoltoryhmällä on oppimisvaikeuksiin liittyvissä asioissa tärkeä rooli, mutta

nopeammin pitäisi voida puuttua. Vastauksissa tuli ilmi, että jos koulun resurssit ovat pienet, riippuu oppimisvaikeuksien ehkäisy monesti täysin opettajan herkkyydestä tunnistaa oppimisen vaikeuksia ja saattaa näitä asioita opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen. Vastauksissa pohdittiin sitä, että opettajakokemus voi näissä asioissa auttaa, sillä varsinaista koulutusta tunnistaa oppimisen vaikeuksia ei opettajilla ole. Näissä vastauksissa toivottiin, että oppimisvaikeuksiin pystyttäisiin puuttumaan nopeammin. Osassa lukioita olivat käytettävissä olevat resurssit tässä suhteessa suuremmat. Kolme vastaajaa ilmoitti, että heidän lukioissaan on käytössä lukiseula. (Taulukko 4) Kahdessa lukiossa toimi osa-aikaisesti erityisopettaja. Kaksi vastaajaa esitteli lyhyesti lukion toimintamalleja ja käytänteitä oppimisvaikeuksien tunnistamisessa ja opiskelijan tukemisessa. Molemmissa näissä lukioissa oli osa-aikaisesti palkattuna erityisopettaja ja lukitestit käytössä. Molemmissa näissä lukioissa oli myös käytössä erilaisia aineiden tukikursseja esim. matematiikan alkukurssi tai lukio-opintoihin perehtymisen kurssi. Toisessa näistä lukioista oli vielä tarjolla kaupungin kustantama kurssi, jossa voi syventää oppimisen taitoja ja tätä kurssia suositeltiin lukiseulan perusteella opiskelijoille.

TAULUKKO 4 Lukioiden käytänteet ja toimintamallit oppimisvaikeuksien tunnistamisessa sekä niihin varhain puuttumisessa (n=15)

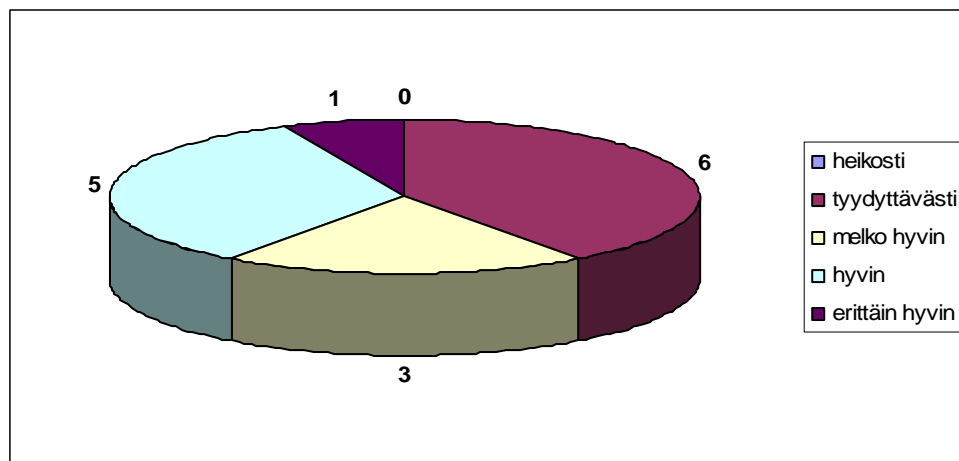
- lukiseula käytössä - erityisopettaja palkattu - matematiikan alku/tukikurssi - asioista keskustelu etukäteen ja suunnittelu ryhmissä - ryhmänohjaaja/opinto-ohjaajapalaverit - aineenopettajien seuranta - lukio-opintoihin perehtymiskurssi - oppimisen taitoihin liittyvä kurssi - opiskelijahuoltoryhmän ammatillinen oheistuki toimenpiteisiin

5.6.3 Opintopolun nivelvaiheet

Viime vuosina koulumaailmassa on yhä enemmän alettu puhumaan opintopolun nivelvaiheista ja niihin liittyvästä ohjauksen tarpeesta. Opetushallituksen syksyllä 2003 käynnistämän oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen myötä on yhä enemmän erilaisissa aluehankkeissa keskitytty nimenomaan nivelvaiheiden ohjaukseen. Taustalla on opetusministeriön tavoite, että vuonna 2008 perusopetuksen päättävistä nuorista 96% siirtyy suoraan toisen asteen opintoihin tai lisäopetukseen. (Karjalainen & Kasurinen 2006; Koulutus ja tutkimus 2003-2008.) Tämän kehittämishankkeen kyselylomakkeella selvitettiin lukioiden käytössä olevia käytänteitä ja toimintamalleja nivelvaiheiden ohjauksessa. Ensin kartoitettiin vastaajan käsitystä siitä miten lukiossa huomoidaan nivelvaiheet. (Kuvio 7) Nivelvaiheilla tässä tarkoitettiin opintopolulla siirtymisiä perusasteelta lukioon ja lukioista jatko-opintoihin siirtymistä. Seuraavaksi kyselylomakkeessa oli mahdollista vastata avoimeen kysymykseen kertomalla millaisia vastaajan mielestä toimivia käytänteitä lukiossa oli käytössä nivelvaiheiden ohjauksessa. (Taulukko 5)

Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että siirtyminen perusasteelta lukioon

huomioidaan erittäin hyvin kun taas siirtyminen pois lukiosta huomioidaan tyydyttävästi. Tässä tapauksessa yksi vastaaja antoi kaksi mielipidettä. Vastaajista kolme oli sitä mieltä, että nivelvaihe perusasteelta lukioon ja lukiosta pois huomioidaan melko hyvin. Viisi vastaajista oli sitä mieltä, että siirtymävaiheet huomioidaan hyvin. Kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että siirtyminen nivelvaiheissa huomioidaan tyydyttävästi.

KUVIO 7 Nivelvaiheiden huomioiminen lukioissa –vastaajan arvio

Yhdessä lukiossa oli käytössä nivelvaiheissa tiedonsiirtoon tarkoitettu lomake sekä syksyllä pidettävä siirtopalaveri ammattioppilaitoksen, lukioden ja perusasteen opinto-ohjaajien kesken. Suurimmassa osassa avoimia vastauksia painotettiin tiivistä yhteistyötä paikkakunnan opinto-ohjaajien kesken erityisesti opiskelijan siirtyessä perusasteelta toisen asteen opintoihin. Monissa lukioissa oli syksyn aloittaville opiskelijoille tarjolla starttipäivän ryhmäytymistä, tutor-ohjausta sekä aloitettu lukioon tutustuttaminen jo aiemmin keväällä teemapäivien ja infotilaisuuksien pitämällä. Joissakin vastauksissa painotettiin, että opinto-ohjauksen tunnit on hyvä sijoittaa 1. vuosikurssin ensimmäiseen jaksoon.

TAULUKKO 5 Lukioden nivelvaiheiden käytänteitä ja toimintamalleja (n=15)

(Maininnat; siirtyminen perusopetuksesta lukioon)

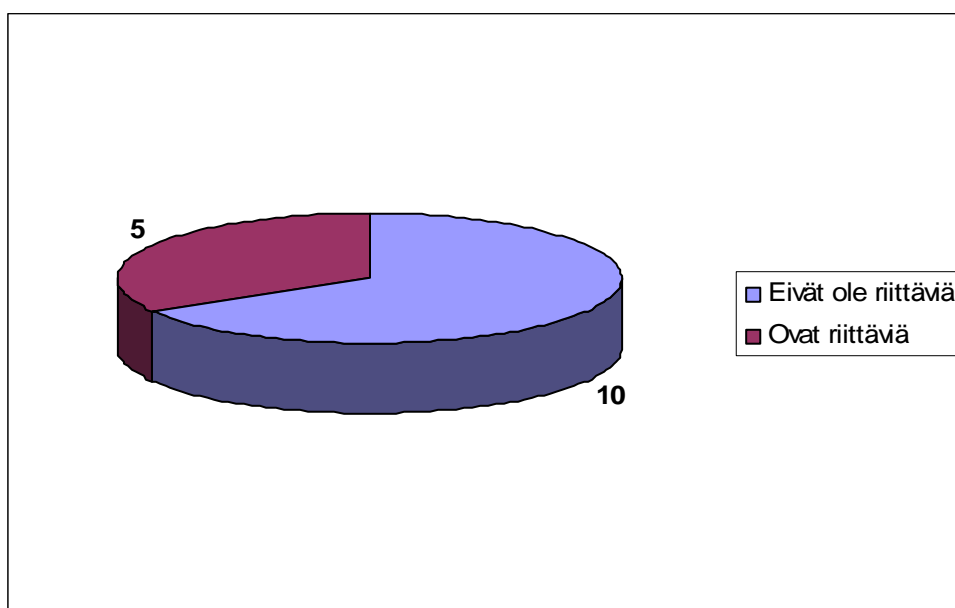
- tiivis yhteistyö perusopetuksen opinto-ohjaajan kanssa
- tiedonsiirtolomake käytössä
- siirtopalaveri perusopetuksen ja toisen asteen opinto-ohjaajien kesken
- tutor-ohjaus aloittaville lukiolaisille
- starttipäivät, joissa aloittavat opiskelijat ryhmätetään
- lukion teemapäivät
- lukion infotilaisuudet aloittaville opiskelijoille ja heidän huoltajilleen eri yhteyksissä
- lukioon tutustumiskäynnit
- opinto-ohjauksen 1.kurssi sijoitetaan aloittavien lukiolaisten 1.jaksoon

Opintopolulla siirtyminen perusasteelta lukioon on usein yllättävänkin suuri muutos, johon voi liittyä monia opiskelijahuollollisia käytänteitä ja toimenpiteitä. Vähemmälle huomiolle on jäänyt siirtyminen pois lukiosta jatko-opintojen pariin. Joissakin vastauksissa tuli ilmi, että lukiolaiselle on tarjolla tätä nivelvaihetta varten yleensä henkilökohtainen ohjauskeskustelu opinto-ohjaajan kanssa sekä uraohjausta pienryhmissä. Useimmissa vastauksissa siirtyminen pois lukiosta nivelvaiheena jätettiin huomioimatta.

5.6.4 Verkostoyhteistyö varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta

Yksittäinen taho pystyy harvoin vastaamaan kaikkiin opiskelijan ohjauksellisiin tarpeisiin. Siksi tarvitaan eri tahojen yhteistyötä, moniammatillista verkostoa. Opiskelijahuollon järjestämisen lisäksi oppilaitoksilta edellytetään opiskelijahuolto koskevan opetussuunnitelman laatimista yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tahojen kanssa. (Karjalainen & Kasurinen 2006.) Kyselylomakkeessa kartoitettiin vastaajan käsitystä siitä, ovatko opiskelijahuollon palvelut eli muut tahot riittäviä lukion opiskelijahuoltotyössä varhaisen puuttumisen näkökulmasta. (Kuvio 8) Lisäksi avoimella kysymyksellä tiedusteltiin, millaisia vastaajan mielestä toimivia käytänteitä lukiossa oli käytössä opiskelijahuollon yhteistyöverkostoissa. (Taulukko 6)

Kymmenen vastaajaa viidestoista oli sitä mieltä, että yhteistyöverkostot eivät olleet riittäviä lukion opiskelijahuoltotyössä. Syynä pidettiin yksimielisesti tarvittavien resurssien puuttumista tai jos joitakin resursseja oli olemassa, niiden ruuhkautumista. Näissä vastauksissa kaivattiin yhteistyöverkostoihin eniten kuraattoripalveluja sekä psykologipalveluja. Viisi vastaajaa oli sitä mieltä, että yhteistyö oli riittävää opiskelijahuoltotyön varhaisen puuttumisen kannalta katsottuna. Kolmessa näistä vastauksista ilmeni, että yhteistyöverkostoksi ajateltiin terveydenhoitajan verkostoja esim. nuorisopsykiatrian piiriin. Kahdessa vastauksessa kyseessä oli pieni koulu ja pieni paikkakunta ja vastaajien mielestä henkilökohtainen kontaktiverkosto oli riittävän toimiva. Yhteistyökumppanit oli helppo tavoittaa, koska jokainen tuntee toisensa.

KUVIO 8 Opiskelijahuollon palvelujen (muut tahot) riittävyys varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta –vastaajan arvio

Avoimiin kysymyksiin yhteistyöverkostojen toimintamalleista ei tullut paljon vastauksia. Yhdessä kerrottiin alueella toimivasta nuorisoverkostosta, joka koostuu nuorten keskuudessa eri alan toimijoista. Eräässä vastauksessa kerrottiin toimintamallista, jossa terveydenhoitaja opiskelijaa lähettäessään esim. nuorisopsykiatrian poliklinikalle ei pelkästään lähetä opiskelijaa, vaan myös saattaa hänet sinne. Tyypillinen toimintamalli suhteessa yhteistyöverkostoihin oli terveydenhoitajan kautta asioiminen.

TAULUKKO 6 Lukioiden käytänteet ja toimintamallit verkostoyhteistyössä (n=15)

- terveydenhoitajan verkostojen kautta pääsääntöinen ohjaaminen - erityisopetuksen palveluihin ohjaaminen - ammatinvalinnanohjauspalveluihin ohjaaminen - alueen nuorisoverkostopalveluihin ohjaaminen - opiskelijaa ei lähetetä vaan saatetaan henkilökohtaisesti nuorisopsykiatrian palveluihin - konsultoinnit - henkilökohtaisten verkostojen hyväksikäyttäminen

5.6.5 Arviointi ja opiskelijahuoltotoiminnan kehittäminen

Opiskelijahuoltoa koskevissa arvioinneissa keskeiseksi opiskelijahuollon kehittämisalueeksi nousee ennaltaehkäisevien toimintaperiaatteiden ja –mallien kehittäminen. Opiskelijahuoltoryhmän yhdeksi tehtäväksi nähdään opiskelijahuollon pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehittäminen. (Peltonen 2003.)

Kyselylomakkeessa kartoitettiin arvioiko lukioiden opiskelijahuoltoryhmä omaa työtään, työkäytänteitään ja opiskelijahuollon toteutumista. Suurin osa vastaajista ilmoitti arvioivansa opiskelijahuollollista toimintaansa. Osa vastaajista ilmoitti, että arviointi tapahtuu opiskelijahuollollisen toiminnan ohessa ”jonkinlaisena elementtinä” vapaasti keskustellen. Keskustelulla pyrittiin opiskelijahuollollisen toiminnan kehittämiseen. Ryhmässä keskusteltiin esim. siitä onko asioissa edetty sovitulla tavalla tai oliko esim. aihetta muuttaa sen hetkisiä opiskelijahuollon käytänteitä. Osa vastaajista ilmoitti opiskelijahuoltoryhmän toiminnan arvioinnin ja kehittämisen olevan virallisempaa. Näissä vastauksissa ilmoitettiin opiskelijahuoltoryhmän säännöllisistä palautepalavereista sekä lukuvuoden aikana tehtävistä opiskelijahuollon toimintakertomuksista ja toimintasuunnitelmista

5.7 Ajatuksia ja ideoita opiskelijahuoltoon varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta

Kyselyn lopussa vastaajaa pyydettiin vielä kirjaamaan ajatuksia ja ideoita liittyen opiskelijahuollon varhaiseen puuttumiseen. Kahdeksan viidestoista vastasi muutamalla virkkeellä. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille ajatus aineenopettajien ja ryhmänohjaajien aktivoinnista ja tiedon lisäämisestä ns. huolestuttavien oireiden tunnistamiseksi. Opettajille toivottiin ”välittämisen henkeä” ja herkkyyttä havaita ja tuoda esille havaintojaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yksi kyselyyn

vastanneista totesi aineenopettajien ja ryhmänohjaajien toimivan opiskelijahuollollisesta näkökulmasta katsottuna epätasaisesti. Yhdessä vastauksessa todettiin, että opiskelijahuollon vastuualueet olisi määritettävä selkeästi, myös opiskelijahuoltoryhmässä olevien jäsenten. Toimintaan kaivattiin säännöllisyyttä, josta pidetään kiinni. Näin löytyisi opiskelijahuollon kehittämiseksi myös aikaa. Yhdessä vastauksessa painotettiin opiskelijalle tiedottamisen merkitystä saatavilla olevista palveluista sekä koettiin opiskelijan henkilökohtaisen kohtaamisen olevan tärkeää. Eräässä vastauksessa tuotiin esille ajatus lukion aloituksen loiventamisesta. Vastaajan mielestä varhaista puuttumista ei edes tarvittaisi jos tämän nivelvaiheen ohjaus toimisi paremmin. Tässä vastauksessa esitettiin opettajille vuosien varrella kertyneen tiedon hyväksikäyttämistä esim. ennakoitua, että missä vaiheessa ja minkälaiselle opiskelijalle tulee ongelmia. Hän lähtisi kehittämään koko opiskelijahuollon systeemiä niin, että ”systeemi itsessään olisi ohjaava ja tukeva eikä ohjauksen ja muiden tukitoimien rooliksi jäisi usein vain kammata kompasteleva jaloilleen”.

6. POHDINTA

Lasten ja nuorten hyvinvointi näyttää nousseen erityisen huomion kohteeksi viime vuosina. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat tuoneet mukanaan erilaisia riskitekijöitä, jotka pahimmillaan johtavat lasten ja nuorten syrjäytymiseen. Opiskelijahuolto varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta on varsin ajankohtainen aihe. Eduskunnan keväällä 2003 hyväksymät ja 1.8.2003 voimaan tulleet opetustoimen säädösten muutokset täsmentävät opiskelijahuollon toteuttamista. Nykymuotoisen nuorille tarkoitetun luokattoman lukion opiskelijahuoltotyön painopiste tulee olla mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäisevässä työssä. Lukion opiskelijahuollon painopistealueet on määritelty nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa. Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta oppilaitokset ovat myös velvoitettuja laatimaan koulukohtaiset opetussuunnitelmat opiskelijahuollon osalta.

Yksi mahdollinen tapa lähestyä teoreettisesti opiskelijahuoltoa on systeeminen näkemys. Systeemisen ajattelumallin soveltamista oppilashuoltoryhmissä, kouluyhteisöissä ja nuorta ympäröivissä verkostoissa on kokeiltu mm. nuorten syrjäytymistä ehkäisevässä projektissa. Suomessa projektin toteuttaneiden arvion mukaan osallistuminen projektiin toi arvokasta tietoa oppilaitoksen systeemeistä ja syrjäytymisen ennaltaehkäisystä. Nuorten pahoinvointi, opiskeluvaikeudet ja syrjäytymisen uhka koskee tänä päivänä yhä enemmän myös lukioikäistä nuorta ja systeeminen lähestymistapa voisi olla käyttökelpoinen työote myös lukion moniammatillisessa opiskelijahuoltotyössä.

Kyselyyn vastasi kahdeksasta lukioista opiskelijahuoltoryhmän jäseniä. Yhteensä kyselyn palautti 15 opiskelijahuoltoryhmän jäsentä. Johtopäätökset eivät näin ollen voi olla kuin suuntaa antavia. Vastaaajien ammattiryhmittyminen keskittyi suurimmaksi osaksi opinto-ohjaajiin. Opiskelijahuoltoryhmien jäsenistä muita vastaajia olivat ryhmänohjaajat, apulaisrehtori, terveydenhoitajat ja koulupsykologi.

Kyselyyn vastanneista kaikilla oli lukioissaan säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä. Opiskelijahuoltotyön tavoitteiksi vastauksissa ilmoitettiin varhainen puuttuminen ongelmatilanteissa sekä syrjäytymisen ehkäisy. Suurin osa vastaajista ilmoitti, että opiskelijahuollon varhaisen puuttumisen näkökulmasta säännöllisen kokoontumisen lisäksi tärkeää on, että koko opettajakunta on oma-aloitteisesti aktiivinen opiskelijahuollollisissa asioissa. Kuitenkin noin puolet kyselyyn vastanneista koki, että nykyinen yhteistyö opiskelijahuoltoryhmän ja oppilaitoksen muun työyhteisön välillä ei ollut riittävää. Varsinkin suurissa lukioissa tapahtuu koko ajan ja asioihin ei päästä tarttumaan tarpeeksi ajoissa. Pienissä lukioissa puolestaan tieto kulkee ja asioista päästään keskustelemaan jatkuvasti.

Suurissa lukioissa oli kehitetty opiskelijahuollon varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen näkökulmasta erilaisia käytänteitä ja toimintamalleja työyhteisön sisäisen tiedonkulun parantamiseksi. Näissä käytänteissä ja toimintamalleissa korostui aineenopettajien ja erityisesti ryhmänohjaajien rooli olla aktiivisessa keskusteluyhteydessä opiskelijaan ja tarvittaessa tuoda asioita opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen. Monissa vastauksissa ilmoitettiin, että ryhmänohjaaja vieraili säännöllisesti opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa. Monissa lukioissa oli kehitetty tehokkaampaa tiedonkulkua erilaisia huolenlomakkeita tai seurantalomakkeita, joiden avulla tieto tuen tarvitsijoista tulisi tehokkaammin opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen. Monissa vastauksissa painotettiin erityisesti säännöllisen tapaamisen merkitystä opiskelijahuoltoryhmän ja muun opettajakunnan välillä. Perinteinen opettajakokous ilmoitettiin yhtenä käytänteenä, jossa opiskelijahuollollisista asioista

päästiin keskustelemaan. Vapaaamuotoiset opettajanhuonekeskustelut ja aktiivinen informaation vaihto opettajakunnan kesken mainittiin myös eräänlaisena opiskelijahuollollisena käytänteenä ja toimintamallina.

Suurin osa vastaajista koki, että opiskelijahuoltoryhmällä oli oppimisvaikeuksiin liittyvissä asioissa tärkeä rooli, mutta opiskelijahuoltoryhmän pitäisi pystyä puuttumaan nopeammin ongelmiin. Osassa vastauksista tuli ilmi, että varsinkin jos koulun resurssit ovat pienet, oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja niihin puuttuminen riippuu täysin opettajan herkkyydestä tunnistaa oppimisen vaikeuksia ja saattaa näitä asioita opiskelijahuoltoryhmän tietoisuuteen. Suuremmissa lukioissa puolestaan ilmoitettiin, että heillä oli käytössään ainakin erityisopettaja ja lukiseula oppimisvaikeuksien tunnistamisessa ja niihin mahdollisimman varhain puuttumisessa. Erilaiset aineiden alkukurssit ja tukikurssit mainittiin myös lukioiden käytössä olevina toimintamalleina.

Opintopolulla siirtyminen oppilaitoksesta toiseen on usein suuri muutos, johon voi liittyä monia opiskelijahuollollisia käytänteitä ja toimintamalleja. Useimmissa vastauksissa ilmeni, että siirtymävaihe perusasteelta toiselle asteelle huomioidaan kiitettävästi. Monilla lukioilla oli tätä siirtymävaihetta varten käytössään monia samantyyppisiä käytänteitä ja toimintamalleja. Vähemmälle huomiolle on jäänyt siirtyminen pois toiselta asteelta lukiosta jatko-opintojen pariin.

Opiskelijahuoltotyö on tämän päivän lukioissa moniammatillista verkostoyhteistyötä. Moni vastaaja koki kuitenkin, että nykyiset yhteistyöverkostot eivät olleet riittäviä lukion opiskelijahuoltotyössä varhaisen puuttumisen ja tunnistamisen näkökulmasta. Näissä vastauksissa kaivattiin yhteistyöverkostoihin eniten sekä kuraattoripalveluja että psykologipalveluja. Tyypillinen toimintamalli suhteessa yhteistyöverkostoihin oli usealla lukiolla terveydenhoitajan kautta asian eteenpäin vieminen.

Opiskelijahuoltoryhmän yhdeksi tehtäväksi nähdään opiskelijahuollon pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehittäminen ennaltaehkäisevien toimintaperiaatteiden ja -mallien mukaiseksi. Suurin osa vastaajista ilmoittikin arvioivansa opiskelijahuollollista toimintaansa. Eroja syntyi siinä kuinka virallisesti tätä toimintaa arvioidaan. Osa vastaajista ilmoitti, että arviointi tapahtuu opiskelijahuollollisen toiminnan ohessa vapaasti keskustellen kun taas osa ilmoitti opiskelijahuoltoryhmän säännöllisistä palautepalavereista sekä lukuvuoden aikana tehtävistä opiskelijahuollon toimintakertomuksista ja toimintasuunnitelmista.

Kyselyyn vastanneiden ajatuksista ja ideoista päätellen lukioiden opiskelijahuoltotyössä erityisesti opettajille toivottiin ns. ”välittämisen henkeä” ja herkkyyttä havaita ja tuoda esille havaintojaan huolta herättävästä opiskelijasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Eräässä vastauksessa tuotiin esille ajatus koko opiskelijahuoltosysteemin kehittämisestä niin, että ”systeemi itsessään olisi ohjaava ja tukeva eikä ohjauksen ja muiden tukitoimien rooliksi jäisi usein vain kammata kompasteleva jaloilleen”.

Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen ovat oppilaitoksissa tärkeitä ohjauksen työvälineitä. Valtakunnallisen opetussuunnitelman normittamana myös lukioiden opiskelijahuollossa pyritään toteuttamaan erilaisia varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen käytänteitä ja toimintamalleja. Opiskelijan tuen tarpeet tulee tunnistaa hetkeä ennen ”erityisyyttä”. Kaiken tämän lähtökohtana oppilaitoksissa on sellaiset ohjauspalvelut, joihin liittyy työn- ja vastuunjako itse oppilaitoksen sisällä sekä sen yhteistyötahojen kanssa. Yhtenä lukiokoulutuksen ohjauksen kehittämishaasteena voisi tästä näkökulmasta pitää lukion koko opetushenkilöstön kouluttamista varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen.

7. LÄHTEET

- Ekeboom, U.M., Helin, M. & Tulusto, R. 2000. Satayksi kouluongelmaa. Opettajan käsikirja. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1982. Teemahaastattelu. (2. korjattu painos.) Helsinki: Gaudeamus.
- Jauhiainen, A. 2002. Oppilashuollon kehityslinjoja Suomessa. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Lastensuojelun keskusliitto. 11.täydennetty painos. Juva: WS Bookwell, 67-78.
- Jauhiainen, A. 1993. Koulu, oppilaiden huolto ja hyvinvointivaltio. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C osa 98.
- Karjalainen, M. & Kasurinen, H. (toim.). 2006. Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki:Yliopistopaino.
- Laaksonen, P. 2000. Systeminen lähestymistapa syrjäytymisen ehkäisemisessä. Teoksessa P. Laaksonen & E. Hytönen (toim.) Osallistava oppilashuolto. Systemisen ajattelumallin soveltaminen oppilashuoltoryhmissä, kouluyhteisöissä ja nuorta ympäröivissä verkostoissa. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 34. Helsinki. 10-26.
- Laaksonen, P. & Hytönen, E. (toim.). 2000. Osallistava oppilashuolto. Systemisen ajattelumallin soveltaminen oppilashuoltoryhmissä, kouluyhteisöissä ja nuorta ympäröivissä verkostoissa. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 34. Helsinki.
- Laaksonen, P. & Wiegand, E. 2000. Oppilasko ongelma? Oppilashuolto koulun systeemeissä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 1994. Helsinki: Opetushallitus.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003. Helsinki: Opetushallitus.
- Luokattoman lukion toimivuus. Moniste 6/2000. Helsinki: Opetushallitus.
- Merimaa, E. 2004. Oppilaan ja opiskelijan ohjaus perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) ohjausta opintoihin ja elämään –opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 71-81.
- Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto 2002. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:13. Opetusministeriö.

Peltonen, H. 2003. Opiskelijahuolto. Teoksessa J. Kauppinen., L.Jääskeläinen., M. Montonen & A.Tella (toim.) Lukion opetussuunnitelmaopas. Helsinki: Opetushallitus, 64-69.

Pesonen, A. K. & Heinonen, K. 2005. Oppilashuoltoryhmien työn merkitys, arviointi ja kehittäminen. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisuja A2:2005.

LIITE 1

KYSELY LUKIOIDEN OPISKELIJAHUOLTORYHMÄN JÄSENILLE

Arvoisa vastaaja

Nykymuotoisen luokattoman lukion opiskelijahuolto on opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve opiskelu- ja työympäristö sekä ehkäistä syrjäytymistä. Opiskelijahuolto on opiskeluympäristön hyvinvoinnin edistämistä sekä oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista.

Tämän kyselyn tavoitteena on kartoittaa lukioiden opiskelijahuoltoon liittyviä käytänteitä ja toimintamalleja erityisesti **varhaisen puuttumisen näkökulmasta**. Vastaamalla tähän kyselyyn voit auttaa minua Jyväskylän yliopiston opinto-ohjaajien monimuotokoulutuksen kehittämishankeessani. Kehittämishanke on ohjauksen koulutuksen puitteissa tehtävä pienimuotoinen tutkimus. Tietoja käytän vain tutkimukseni tarkoitukseen. Kaikki tiedot ovat luottamuksellisia ja vastaajien henkilöllisyys ei tule niissä esille.

Lähetän kyselyn sähköpostina ja voit palauttaa sen sähköpostitse. Kyselyn voit palauttaa täytettynä normaalisti ”**vastaa (reply)**” toiminnolla. Jos et ole saanut kyselyä suoraan minulta, vaan lukiosi opinto-ohjaajalta, voit palauttaa sen ”**välitä (forward)**” toiminnolla. Täytetyn lomakkeen voit palauttaa minulle osoitteeseen nina.maenalanen@neostrada.pl.

Pyydän kohteliaimmin vastaamaan kyselyyn 26.5.2006 mennessä. Lämmin kiitos tutkimusavustasi jo etukäteen!

Parhain terveisin,

Nina Mäenalanen

Jyväskylän yliopisto
Opinto-ohjaajien monimuotokoulutus 2006-2007
Kehittämishanke: Varhaisen puuttumisen käytänteet lukion opiskelijahuollossa.

KYSELYLOMAKE

1. Mikä on tehtäväsi lukiossanne?
 - a) Rehtori
 - b) Opinto-ohjaaja
 - c) Ryhmäohjaaja
 - d) Jokin muu, mikä?

2. Mikä on lukionne opiskelijamäärä lukuvuonna 2005-2006?

3. Onko lukiossanne säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä?
 - a) Kyllä
 - b) Ei

4. Kuinka säännöllisesti lukionne opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu?

5. Onko tämä mielestäsi riittävä määrä opiskelijahuoltoryhmän työssä varhaisen puuttumisen näkökulmasta?
 - a) Kyllä
 - b) Ei
 - c) En osaa sanoa

6. Ketä lukionne *säännöllisesti* kokoontuvaan opiskelijahuoltoryhmään kuuluu?

7. Osallistuuko lukionne opiskelijahuoltoon tarvittaessa *muita tahoja* kuin edellä mainitut?
 - a) Ei
 - b) Kyllä, ketä?

8. Mitkä ovat mielestäsi lukionne opiskelijahuollon tärkeimmät tavoitteet?

9. Ovatko lukionne opiskelijahuollon tavoitteet mielestäsi tarpeellisessa määrin tiedossa myös lukionne muilla työntekijöillä?
 - a) Kyllä
 - b) Ei, miksi mielestäsi ei?

10. Onko yhteistyö mielestäsi opiskelijahuoltoryhmän ja lukionne aineenopettajien ja ryhmänohjaajien välillä riittävää?

- a) Kyllä
- b) Ei, miksi mielestäsi ei?

Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä ja toimintamalleja opiskelijahuoltoryhmän ja aineenopettajien sekä ryhmänohjaajien kesken on käytössä lukiossanne?

11. Millaisia asioita lukionne opiskelijahuoltoryhmässä yleensä käsitellään?

12. Minkälainen työnjako lukionne opiskelijahuoltoryhmässä on? Mikä on oma roolisi siinä?

13. Millaiseksi koet lukionne opiskelijahuoltoryhmän roolin oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien tunnistamisessa sekä niihin ajoissa puuttumisessa?

14. Miten mielestäsi *tiedotus* opiskelijoiden asioista toimii lukionne työyhteisön ja opiskelijahuoltoryhmän välillä?

- a) Heikosti
- b) Tyydyttävästi
- c) Melko hyvin
- d) Hyvin
- e) Erittäin hyvin

Millaisia *tiedonkulun* kannalta toimivia käytänteitä ja toimintamalleja työyhteisönne sisällä on käytössä erityisesti varhaisen puuttumisen näkökulmasta?

15. Miten mielestäsi *tiedotus* opiskelijoiden asioista toimii vanhempien ja opiskelijahuoltoryhmän välillä?

- a) Heikosti
- b) Tyydyttävästi
- c) Melko hyvin
- d) Hyvin

e) Erittäin hyvin

Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä lukiossanne on käytössä huomioidessanne opiskelijahuoltoryhmän työssä opiskelijoiden vanhemmat?

16. Miten *tiedotus* mielestäsi toimii opiskelijoiden ja opiskelijahuoltoryhmän välillä?

- a) Heikosti
- b) Tyydyttävästi
- c) Melko hyvin
- d) Hyvin
- e) Erittäin hyvin

Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä lukiossanne on käytössä huomioidessanne opiskelijalähtöisyys?

17. Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä ja toimintamalleja lukionne opiskelijahuolto-ryhmän toiminnassa on liittyen opiskelijoiden tietosuojaan?

18. Miten lukiossanne mielestäsi huomioidaan ns. nivelvaiheet eli siirtymiset perusasteelta

lukioon ja siirtyminen pois lukiosta?

- a) Heikosti
- b) Tyydyttävästi
- c) Melko hyvin
- d) Hyvin
- e) Erittäin hyvin

Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä lukiossanne on käytössä nivelvaiheiden ohjauksessa?

19. Ovatko mielestäsi opiskelijahuollon palvelut (*muut tahot*) riittäviä lukionne opiskelijahuoltotyössä varhaisen puuttumisen näkökulmasta?

- a) Kyllä
- b) Ei, miksei?

Millaisia mielestäsi toimivia käytänteitä lukiossanne on käytössä suhteessa opiskelijahuollon muihin palveluihin?

20. Arvioiko lukionne opiskelijahuoltoryhmä omaa työtään, työkäytänteitään ja opiskelijahuollon toteutumista?

- a) Ei
- b) Kyllä, miten?

21. Pyydän sinua vielä lopuksi kirjaamaan tähän ajatuksiasi ja/tai ideoitasi liittyen lukion

opiskelijahuoltoon varhaisen puuttumisen näkökulmasta.

Lämmín kiitos vastauksistasi ! Olet auttanut minua suuresti matkallani kohti opinto-ohjaajan pätevyyttä!

Hyvää Kesää !